List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROSVETA

Entered as second-class matter, Dec. 5, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4098 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vašega naslova, priloženega spodaj ali na ovitku. Ako je številka . . (499) tedaj vam s prihodnje številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 498. SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE. CHICAGO, ILL., DNE 27. MARCA, (MARCH) 1917. LETO (VOL.) XII.

Ruska revolucija in svetovni položaj.

Ruska revolucija se doslej povsem povoljno razvija. In čimdalje bolj se kaže, da je ta preobrat največji in najpomembnejši dogodek naše dobe. Ruska revolucija nima ogromnega pomena le za Rusijo, temveč za ves svet, in vsi poizkusi, da bi se zmanjšal njen pomen, so smešni.

Takih poizkusov je pač dovolj, in sicer od raznih strani. Slišati je bilo glasove, da nam ta revolucija pravzaprav nič ni mar, češ da ni proletarska, da ni socialistična.

Kakor da nam ne bi bila mar vsa zgodovina! Kakor da ne bi morala socialistična stranka, ta najrealnejša izmed vseh političnih strank na svetu, jemati v svoje račune vsak dogodek in vsakega preučiti z vprašanjem, kako vpliva na socialne razmere in na socialni razvoj!

Napake.

Pravijo, da so socialisti v raznih deželah zadnja leta delali velike napake. Gotovo so jih. Naposled so tudi socialisti ljudje, torej ne morejo biti nezmotljivi. Ampak največje napake niso bile tiste, ki se največ naglašajo; najbolj so se motili tisti, ki so hoteli neprenehoma jahati kakšnega konjička in so menili, da bodo s sodbami in protesti spravil svet v pravi tir.

Česar je najbolj manjkalo, je bil obširen pregled vsega svetovnega položaja, temeljita poglobitev v to, kar je, in spoznanje velikih interesov bojujočega se proletariata — ne s stališča kakšne utopije, temveč s stališča realnih dejstev.

Nevtralnost.

Tako se je na primer čisto utopistično, sektarsko, razvil nauk o "nevtralnosti." Vseeno naj bi nam bilo, kdo da zmaga na vojni, le da se čimprej konča! To je bila zelo sentimentalna, zelo blaga doktrina, ampak tako nesocialistična, da je strah.

Dokler je bila vojna v prvih štadijih in je bilo količkaj upanja, da se more končati brez zmage te ali one strani in da se morejo prihraniti strašne žrtve, ki postanejo ob nadaljevanju vojne neizogibne, je bilo ne le prav, temveč tudi potrebno storiti vse mogoče, da se doseže mir.

Toda karkoli se je storilo v ta namen, je ostalo brezuspešno. Vojna se je nadaljevala in je strašno požirala žrtve. Na miljone ljudi je padlo; na miljone jih je, ki jim je pokvarjeno vse življenje, da ne govorimo o ostalih silnih škodah. In iza vsega tega naj pravi socialist, da mu je vseeno, kako se konča vsa ta morija!

Pogoji razrednega boja.

Ne, ni res! Ni nam vseeno, ne more nam biti vseeno in ne sme nam biti vseeno. Kajti od tega, kako se konča vojna, bo odvisno, kako se sklene mir, razmere, ki jih ustvari ta mir, bodo pa tiste, v katerih bo zavedni proletariat nadaljeval svoj boj za končno osvoboditev.

Kako naj bo proletariatu vseeno, kakšno bodo te razmere? Vsaka drobtina politične svobode vpliva na njegov boj; vsaka ura skrajšanega delovnega časa mu pomeni olajšanje v tem boju. Dannadan se zavedni proletariat bojuje za svobodnejše zakone, za demokratičnejše institucije, za večjo možnost gibanja — ne da bi v vsem tem smatral svoj cilj, ampak ker so to neizogibni pogoji uspešnega boja in njegove končne zmage. Zavednemu delavstvu ni vseeno, če je v deželi splošna ali omejena volilna pravica, kako so razdeljeni volilni okraji, koliko ima združevalne svobode; ni mu vseeno, kdo je župan in sodnik in šerif.

Demokracija in avtokracija.

In zdaj naj bi mu bilo naenkrat vseeno, kakšne bodo po vsej Evropi, da, še po veliko večjem delu sveta razmere, kadar se konča ta vojna? Vseeno naj bi mu bilo, ali se razširi demokracija, ali se še bolj utrdi avtokracija?

To "vseeno" pa pomeni tista "nevtralnost", ki se iz gotovih kotov trobi, da človeka že ušesa bole.

Ta nevtralnost je popolnoma napačen skklep sentimentalnosti, ki nima s socializmom nič, prav čisto nič opraviti.

Gotovo je, da ne prinese ta vojna svetovne socialne republike, pa naj zmaga ta ali ona stran, ali pa obe, ali pa nobena ne. Gotovo je pa tudi, da bodo razmere po vojni čisto drugačne, če zmagata Nemčija in Avstrija, kakor če zmagajo zavezniki. In čim je to res, je za proletariat vitalno vprašanje: Od čigave zmage ima socialistično gibanje več koristi, ali pa vsaj manj škode?

Ruska revolucija je dala na to vprašanje najjasnejši odgovor. In ta nedvomni odgovor se glasi:

V absolutnem interesu socialističnega proletariata je poraz Nemčije. In zaradi tega nismo nevtralni in nam nič ni vseeno, temveč želimo iz vsega srca poraz Nemčije.

Bodimo točni!

Popolnoma se zavedamo, da zmaga zaveznikov ni zmaga socializma. Poraz Rusije v krimski vojni, katero je Marx ognjevito zagovarjal, tudi ni bil poraz kapitalističnega sistema, ampak pripomogel je, da se je razvilo v Rusiji tisto revolucionarno gibanje, ki je sedaj doseglo svoj največji uspeh.

Naj se nam tudi ne podtika sovraštvo do Nemcev. To odklanjamo z vso odločnostjo. Kakor smo vedno strogo ločili ruski narod od ruskega carizma, tako ločimo tudi nemški narod od nemške avtokracije. Poraz Nemčije je v interesu nemškega naroda samega.

Situacija bi se popolnoma izpremenila in takojšen mir bi lahko postal zopet glavni interes socialističnega proletariata, če bi se zgodilo še v Nemčiji to, kar se je zgodilo v Rusiji. Ako bi domača revolucija porušila nemško avtokracijo, je ne bi bilo treba premagovati od zunaj. Ampak, dokler stoji ta avtokracija tako trdno na obeh nogah kakor doslej, je v njej največja grožnja za Evropo, predvsem pa grožnja za novo Rusijo.

Nevtralnost avtokratične zmage.

Zmaga Nemčije spravi to, kar je Rusija pridobila v revoluciji, v največjo nevarnost. Demokratična Nemčija bi bila zadovoljna z demokratično Rusijo in si ne bi želela drugačne, ker bi carizem v Rusiji ugrožaval njeno lastno demokracijo. Avtokratična Nemčija sovraži in mora v svojem eksistenčnem interesu sovražiti demokratično Rusijo; zakaj absolutni carizem je bil njeno najboljše zaledje, najmočnejša garancija njene avtokratične oblasti.

Če Nemčija odločilno zmaga, je torej popolnoma logično, da nastopi zoper demokracijo na Ruskem, in vse, kar je v Rusiji še romanovskega, vse, kar si želi povratka starega režima, najde najmočnejšo zaslombo in pokroviteljstvo v zmagoviti Nemčiji.

Interesi proletariata.

Ali si more svetovno socialistično gibanje želeti tako nevarnost za demokratično Rusijo? Tisto socialistično gibanje, ki je neprenehoma upiralo svoje oči v Rusijo in z največjimi nadami pozdravljalo vsak revolucionarni gibljaj v carjevi deželi, vedoč da je uspeh ruske revolucije uspeh socialistične Internacionale?

Gotovo ne. Torej ne more želeti nemške zmage. In če je tako, ni druge alternative, kakor da želi poraz Nemčije. Želeti poraz Nemčije se pravi danes želeti osvoboditev Nemčije. Njen vojaški poraz ne bi bil poraz nemškega naroda, kakor poraz Rusije v rusko-japonski vojni ni bil poraz ruskega naroda. Pač pa bi bil poraz avtokratičnega sistema, ki ni v nobeni deželi več tako močan, kakor v Nemčiji.

Mi nismo oboževalci francoske ali angleške vlade. Toda ker ni proletariat še v nobeni deželi dovolj močan, ker ni dovolj organiziran, da bi si sam osvojil vlado, je merodajno vprašanje to: V katerem sistemu ima socialistični proletariat boljše pogoje za uspešno nadaljevanje svojega boja in naposled za zmago: V nemško-avstrijskem, ali v francosko-angleškem?

Odgovor na to vprašanje ne more biti dvomljiv. In ruska revolucija ga je še olajšala. Vaga demokracije se je povsem odločno nagnila na stran zaveznikov.

Vnovič naglašamo: Zmaga zaveznikov ni identična z zmago socializma. Pač pa pomeni zmago demokracije, ki jo potrebuje proletariat za svoje gibanje. Če zmaga ta demokracija, si prihrani proletariat boj zoper avtokratične sile, ki bi jih sicer moral odstraniti; prikrajša si torej pot do svoje lastne zmage.

Iz vsega, kar se godi, se moramo učiti. Iz ruske revolucije se lahko naučimo, da je postala izmed ene in druge zmage v sedanji vojni in izmed posledic ene ali druge zmage ogromna razlika. Naša naloga je, da spoznamo te razlike in na podlagi njih, kje so interesi proletariata.

Druga plat.

Z druge strani hočejo zmanjšati pomen ruske revolucije poročila iz Berlina. Že prve vesti, ki so prišle iz nemškega glavnega mesta, so imele namen, da napravijo zmedo v pojmih. Pripovedovale so o revoltah zaradi draginje in o demonstracijah za mir, in sicer so to pripovedovale tako, kakor da bi bil s tem izčrpan ves pomen nemirov.

Ne vemo še vseh podrobnosti o začetku in poteku revolte; vendar pa poznamo vsaj glavne poteze razvoja, in po njih lahko sodimo, da je bilo pač nekoliko drugače, nego je videl Berlin. Samo ob sebi bi bilo čudno, če bi se navadni krušni kravali brez drugih, močnejših pogojev končali z detronizacijo Nikolaja Romanova. Demonstracije zaradi pomanjkanja hrane so lahko bile začetek; toda iz njih se ne bi bila mogla razviti revolucija s tako globoko segajočimi učinki, da ni bilo ljudstvo dovolj pripravljeno za tak preobrat. Nobena revolucija ne more biti uspešna, če niso razmere zrele zanjo. Uspeh ruske revolucije dokazuje, da se je porodila iz dozorelih razmer.

Berlinske vesti so polagoma priznale, da je Nikolaj odstopil. Še to je bilo čitati bolj tako, kakor da je prostovoljno odstopil. A nemški poročevalni urad, ki stoji seveda popolnoma v službi nemške vlade, se je potolažil s tem, da je dobila Rusija takoj drugega carja. Tako se je torej vsa revolucija reducirala na zameno vladarja.

Te vesti so bile prikrojene za potrebe nemške vlade.

"Na Ruskem je revolucija!" To se pravi: Naš sovražnik ima zmede in anarhijo doma; vi, ki ste morda že obupali nad nemško zmago, vidite zdaj, da nam sovražnik pomaga. Slabi se in igraje ga bomo premagali. Druzega pomena pa nima ta revolucija in nič se nam ni treba ozirati nanjo.

Želje so želje.

Kdo bi se čudil takim poročilom? "Der Wunsch ist der Vater des Gedankens"; to se je izkazalo tudi sedaj.

Toda poročila se lahko nekaj časa ponarejajo; resnica se ne more utajiti trajno, še manj se more poteptati v nič. Zdaj vemo, da je bila ta revolucija tako radikalna, kakor doslej še nobena ne. Splošna volilna pravica, odločevanje naroda o bodoči obliki vlade, enakopravnost za vse narode in vse vere, ženska volilna pravica za konstituanto, popolna politična amnestija, reorganizacija občin, avtonomija za Finsko — to ni taka malenkost, kakor so jo slikala nemška poročila.

In vse te reforme, ki so tem večje, ker stopajo na mesto popolne avtokracije, se vrše ob splošnem odobravanju ljudstva — tistega ljudstva, ki je ostalo doma, in tistega, ki je v kasarnah in zakopih.

Gotovo ni vsak človek na Ruskem revolucionaren. Razun tistih stebrov starega režima, ki čakajo na svojo sodbo, jih je po deželi gotovo še kaj, ki so imeli materijelne interese v carističnem sistemu, ali pa so bili vsled svoje vzgoje zaverovani v avtokracijo. Gotovo mora biti nova vlada pazna; reakcionarni poizkusi so mogoči tuintam.

Toda oficielni Berlin ne more zatajiti želje po nazadnjaškem uporu in je razposlal že po vsem svetu vesti o veliki protirevoluciji, ki se je baje razvila po vsej južni Rusiji.

Minilo je nekoliko dni. Od nobene strani ni potrdila takih vesti, ki si jih želi vladna Nemčija iz dna srca. Nasprotno se pa potrjuje, da se je "kadetska" stranka izrekla za republiko, in ker se razume, da so tudi vsi socialisti zanjo, raste upanje v rusko republiko boljimbolj.

In pomen teh dejstev se ne more zmanjšati.

* * *

Glavno vlogo, da vzdrži novi režim, ima Rusija sama. To je popolnoma naravno. Sama je morala napraviti revolucijo, sama bo morala čuvati njene sadove, sama bo morala iti preko doseženih ciljev dalje do novih.

Nihče ni mogel opraviti dela, ki je bilo naloženo ruskemu narodu, namesto njega.

Toda ruska revolucija se ni izvršila le v interesu ruskega naroda.

Kako da je vest o njeni zmagi prešinila srca vsega zavednega proletariata? V republičanski Ameriki najdete kapitalistične liste, ki se nič ne vesele te zmage. Toda socialistično delavstvo jo je povsod sprejelo z navdušenjem, ker je čutilo, da je v tej zmagi kos njegove zmage, kos splošne svobode. Z odstranitvijo ruske avtokracije je padla barikada, ki je ovirala napredek ne le ruskega, ampak vsega zavednega proletariata.

Če bi prišla pridobitev te revolucije v nevarnost, bi bili zopet prizadeti interesi vsega bojujočega se delavstva. In če je tako, tedaj je naloga mednarodnega proletariata, da ohrani, kar je pridobil.

Podpirati rusko revolucijo se pravi podpirati interese delavstva vsega sveta.

Na pragu vojne.

Predsednik Wilson je sklical kongres na posebno zasedanje dne 2. aprila. To se je zgodilo kmalu izza potopa treh ameriških parnikov, s katerimi je poginilo tudi nekoliko ameriških državljanov.

Očividno so v Washingtonu ta dogodek smatrali za tisti "Overt act", o katerem je govoril Wilson v kongresu, ko je dejal, da noče verjeti v sovražne namene Nemčije, dokler se ne izvrši kakšno očitno dejanje, ki bi kršilo nevtralne pravice ameriških državljanov.

Brezuspešno svarilo.

Ko je Amerika prekinila diplomatične stike z Nemčijo, smo mislili, da bodo v Berlinu to sprejeli za svarilo in pazili, da ne dajo Zedinjenim državam povoda za kakšne opravičene očitke. Kajti kljub vsej vojni sreči, ki jo je Nemčija imela v prvih dveh letih, bi trezno razmišljavanje lahko prišlo do zaključka, da ima kajzer približno dovolj sovražnikov. Lahko se napiše v časopisu ali pa pravi v rajhstagu: "Ne bojimo se, tudi če nastopi ves svet zoper nas"; toda take baharije vendar ne morejo napraviti vtiska na ljudi, ki vedo, da ima tudi vojna svojo matematiko.

Razumno je bilo misliti, da ne bo Nemčija hotela pomnožiti števila svojih sovražnikov. In kar se tiče Amerike, ne bi bilo posebno težko, da bi bila to dosegla. Sicer ni bilo nikakor pričakovati, da bi kajzerjeva vlada javno preklicala tisti dekret, s katerim je napovedala svoje brezobzirno podmorsko vojskovanje: to bi bila kapitulacija, ki bi bila lahko škodovala njenemu ugledu. In vsakdo ve, da je "ugled" malik, kateremu žrtvujejo vlade armade in narodno gospodarstvo in vse narodno blagostanje, da, celo bodočnost in sam obstanek narodov.

Toda Nemčija je imela drug izhod. Lahko bi bila brez razglasa v javnosti naročila poveljnikom submarink, naj bodo oprezni in zlasti ameriških ladij ne potapljajo brez svarila in sploh proti določbam mednarodnega prava in proti pogodbi z Ameriko.

Možnosti mirovne akcije.

To ne bi spravilo Bernstorffa nazaj v Washington in Gerarda v Berlin. Diplomatični stiki med Zedinjenimi državami in Nemčijo bi bili ostali prekinjeni, dokler se ne bi v Evropi sklenil mir. Toda za vojno ne bi bilo povoda.

Ni dvoma, da bi bili džingovci v Ameriki kljub temu hujskali, ker jim je hujskanje potreba. Toda lahko bi bilo nastopati proti njim in jim zabraniti kalitev vode, če ne bi mogli jemati hudobnosti Nemčije za pretvezo.

Danes je pribita resnica, da ni storila Nemčija od svoje strani ničesar, absolutno ničesar, kar bi kazalo, da ji je količkaj ležeče na preprečitvi vojne z Ameriko.

Nasprotno! Vsa njena dejanja so taka, kakor da naravnost želi provocirati še to vojno.

To pravimo, popolnoma se zavedajoči, kaj pomeni obdolžitev, ki jo izrekamo s tem. Kajti tu govore dejstva.

Kajzerjeva vlada se je zavedala, da izvršuje novo podlost s svojo brezobzirno submarinsko kampanjo, in sicer podlost, ki da lahko povod za novo vojno, zlasti za vojno z Ameriko.

Nemčija in vojna.

Pravimo, da se je zavedala tega. Dokaz je zloglasna Zimmermannova nota, ki jo je poslal nemškemu poslaniku v Mehiki, in s katero je naravnost izrekel, da da novo podmorsko vojskovanje Zedinjenim državam lahko povod za vojno.

Nemška vlada se je posledic svojega ravnanja tako zavedala, da se je že začela pripravljati za to vojno. Dokaz je zopet Zimmermannova nota. Treba je imeti pred očmi, da je bila tista barabska nota pisana, preden so Zedinjene države prekinile diplomatične stike. Nadaljnji dokaz je nemška špionaža v Ameriki. Nikakor ne spadamo med tiste, ki vohajo za vsakim vogalom špione in še manj nam prihaja na misel, da bi smatrali vsakega Nemca za kajzerjevega vohuna. Ampak tisti slučaji špionaže in zarot, ki so bili dognani in dokazani, zadostujejo za spoznanje, da je oficielna Nemčija delala priprave za vojno z Ameriko. Torej se je zavedala, da daje sama povode za tako vojno.

Zimmermannova nota, ki je prišla v javnost in ki je šla za tem, da bi pridobila Mehiko in Japonsko za zvezo z Nemčijo proti Zedinjenim državam, je razodevala sovražne nakane. Če bi bila hotela oficielna Nemčija pokazati, da ne odobrava takih provokatoričnih intrig, bi bila v vsej deželi menda še dobila drugega moža za urad zunanjega tajnika. Zimmermann, ki je mimogrede dokazal s svojo noto tudi veliko revščino svojega duha, je še danes na svojem mestu.

Prišlo je potapljanje ladij, na katerih je poginilo nekolikko ameriških državljanov. Tu bi Nemčija lahko rekla, da ne more duhati, kdo se vozi na tej ali oni ladji. Ampak prišlo je tudi potapljanje ameriških ladij.

Če nič druzega ne, je Nemčija s tem pokazala, da ne mara imeti nobenih obzirov na Zedinjene države, četudi more le obzirnost preprečiti vojno.

To se pravi: Nemški vladi ni nič ležeče na tem, da prepreči vojno; in to pomeni skoraj ravno toliko, kakor da hoče nemška vlada to vojno.

Sedanji položaj.

In zdaj izgleda, kakor da je ta vojna neizogibna. Slepomišenje nima tukaj nobenega zmisla, ampak treba je spoznati položaj tak, kakršen je. Predsednik Wilson je bil najprej sklical kongres za 16. aprila. Po torpediranju ladij "Vigilancia", "City of Memphis" in "Illinois" je izza posvetovanja s člani svojega kabineta sklenil pospešiti zasedanje in ga je sklical za 2. aprila.

Četudi ni v tem oziru izdana nobena oficielna izjava, vendar ne more biti nobenega dvoma o nazorih v vladnih krogih. Tam mislijo, da obstoji vsled nemških sovražnih dejanj že sedaj vojno stanje med Nemčijo in Zedinjenimi državami.

Jasno je, da je sklican kongres v ta namen, da formalno potrdi to vojno stanje. O mišljenju ogromne večine poslancev in senatorjev ne more

(Konec na 2. strani.)

Na pragu vojne.

biti nobenega dvoma. Med sestavo prejšnjega in sedanjega kongresa je prav majhna razlika. Zadnji kongres je pred svojim razhodom pokazal silno vojno nagnenje, tako bo tudi v sedanjem kongresu. Nekoliko ur po Wilsonovem govoru, s katerim bo kongresu razložil položaj in svoje nazore, bomo imeli formalno vojno z Nemčijo.

Razblinjeno upanje.

Kaj bi jo moglo preprečiti?

Eno samo sredstvo poznamo: Če bi Nemčija preklicala submarinsko kampanjo in jo tudi faktična ustavila, oziroma če bi jo vodila v tistih mejah, v katerih je lani meseca maja obljubila Zedinjenim državam, da jo bo vodila. Gotovo je, da bi naši džingovci tudi tedaj kričali; v kongresu bi bilo tudi tedaj še mnogo bojevitih članov; ampak zagovorniki miru bi tedaj dobili mogočne argumente proti vojni in tudi vlada bi morala priznati izpremenjeni položaj.

Ali je kaj upanja, da stori Nemčija ta korak?

Če mislimo stvarno, moramo priznati, da ga je komaj komaj kaj več kakor nič. Kajti stokrat bolj verjetno bi bilo, da bi se bila Nemčija prej izognila vojni, kakor da stori to sedaj, ko bi se lahko razlagalo, da se je ustrašila posledic svojega ravnanja.

Včasi se zgode popolnoma nepričakovane reči. S temi ni mogoče računati. Če se pa ne zgodi kaj nepričakovanega, tedaj imamo začetkom aprila vojno z Nemčijo.

Koliko bo vojne?

V kakšnem obsegu se bo vodila vojna od strani Amerike, ne vemo. Kdor ljubi ugibanja, najde po časopisih dovolj prorokovanj. Eni vedo, da se bodo Zedinjene države udeleževale le s posojili in z dodajanjem municije za zaveznike, drugi vedo,da prevzamejo glavni del vojskovanja na morju, tretji že vidijo ameriške zastave vihrati na francoski fronti.

Na vse to ne damo nič. Kdor sliši travo rasti, sliši lahko še več. Vedeti pa ne more po našem prepričanju nihče ničesar. Kajti če se vlada pripravlja za vojno, bi storil zločin vsak njen član, ki bi dal v javnost karkoli o načrtih in namenih in tako pomagal, da izve sovražnik iz naših časopisov, česar ne bi smel izvedeti niti od svojih špionov.

Potem pa tudi ni le od naše vlade in od našega vojnega vodstva odvisno, kaj se stori; kajti kjer je pretep, tam sta najmanje dva.

Ne vemo, kaj je vladi znano o nemških pripravah in načrtih. Ampak jasno je, da bo ameriško postopanje, če izbruhne vojna, v velikem delu odvisno od postopanja Nemčije. Nihče ne ve, če bomo imeli v tem slučaju vojno tudi z zaveznicami Nemčije ali ne; Italija je bila že davno v boju z Avstrijo, pa formalno ni imela vojne z Nemčijo. Nihče ne ve, če ne dobi Nemčija v tem slučaju nove zaveznike. Mogoče je, da ostane po objavi vojne stanje skoraj tako, kakršno je sedaj, le da bodo bojne ladje nekoliko več vozile in da bo nemara nekoliko več bark potopljenih; mogoče je pa tudi, da dobi vojna še obseg, o katerem se ne pacifistom ne džingovcem še ne sanja. Lahko se zgodi, da bo to vse kaj druzega, kakor mehiška ekspedicija, ki se je zdela prizadetim vojakom in miličarjem že velika reč, pa je bila po merilu sedanjega evropskega vojskovanja komaj malo neroden izlet.

Odgovoren je vladajoči razred.

Ne vemo, kako obsežna bo ta vojna. Tudi ne vemo, na kaj je vlada pripravljena. Ona je odgovorna, ne mi. Če bi bila vlada v socialističnih rokah in bi bila Amerika v nevarnosti, bi bila dolžnost socialistov skrbeti za njeno varnost. Sedaj so prosti vsake odgovornosti. Oni niso delali politike v tej deželi doslej, ne delajo je sedaj. Položaj, v katerem se sedaj nahajamo, ni posledica socialistične akcije. Naj je to, kar je, potrebno — tisti, katerih delo je dovedlo do tega položaja, morajo biti tudi odgovorni zanj in za njegove posledice.

V Ameriki ni baš verjetno, da bo kakšen socialist poklican v kabinet, ki postane po formalni napovedi vojne avtomatično "vojni kabinet". Ali če bi se zgodilo, ne bi mogel noben socialist slušati takega klica, tudi če bi v dnu duše verjel, da je vsa pravica na strani Amerike. Kajti s tem bi prevzel odgovornost za dosedanjo politiko;in tega ne bi smel na noben način.

Če izbruhne vojna, ostane socialistični stranki tudi nadalje naloga opozicionalne stranke, in sicer razredne, delavske opozicije.

Razredna sloga.

Gotovo bo vladajoči razred kakor v Evropi apeliral na delavstvo, naj opusti v dobi vojne svoje razredne zahteve — v imenu patriotizma. Gotovo se bo poskušalo doseči tisto stanje, ki mu na Nemškem pravijo "Burgfrieden." In pozivali se bodo na to, da zahteva uspešno odbijanje zunanjega sovražnika vsaj začasno absolutno notranjo slogo.

Vse te fraze, ki se prvi hip prav lepo slišijo, nimajo nobene resnične podlage. Če je potrebno, da izgine nesloga razredov, tedaj je naloga tistih, ki so v ugodnejšem položaju ,da omogočijo slogo z izpolnitvijo opravičenih zahtev. V ugodnejšem položaju je kapitalistični razred že v mirnem času; v vojni dobi prihaja delavski razred še bolj v neugoden položaj; torej nalaga patriotizem kapitalističnemu razredu, da napravi delavstvu vse tiste koncesije, ki so z ozirom na položaj potrebne in mogoče.

Socialistična naloga.

Socialistična stranka nima naloge, da pomaga zunanjemu sovražniku. Izdajstvo ni nikjer v njenem programu. Pač pa ima socialistična stranka v miru in na vojni, vedno in povsod ščititi interese delavskega razreda. In nobene pretveze je ne smejo ovirati v tem.

Stara teorija je, da se sme v vojnem času misliti le na vojno in da so vsled tega notranje reforme nemogoče, dokler traja vojna. Na Angleškem se je marsikaj zgodilo, kar je ovrglo to teorijo. Anglija se bojuje in njena vojna sila še vedno raste; toda angleški delavci so tekom tega časa izvršili mnogo razrednih bojev in sama vlada je morala izvesti razne reforme. Na Ruskem se je zgodilo več. Ne reforme, ampak revolucija se je izvršila, in Rusija ni vsled nje oslabljena, temveč ojačana.

Sicer se vrše reforme po vseh deželah neprenehoma. Ali ni državna kontrola železnic, jam, municijskih tovarn itd. reforma? Ali ni uvedba krušnih in mesnih kart reforma, ali pa konfiskacija žita in moke?

Večina teh reform je bila posledica bede, ki jo je povzročila vojna; reforme, ki preprečijo bedo, so pa gotovo važnejše od tistih, ki naj jo kurirajo, kadar je že prepozno. S patriotizmom se ni mogoče stvarno postavljati zoper opravičene delavske zahteve: pravi patriotizem zahteva zlasti v času nevarnosti največjo skrb za večino naroda ,to se pravi za delavski razred.

V miru in v vojni ostanejo razredi. V miru in v vojni gleda vsak razred, kolikor le more, na svoje interese. V vojni, ki je zdaj videti neizogibna, bo kapitalistični razred dobro pazil na svoje interese. Svoje zagovornike in zastopnike ima v meščanskih strankah. Te bodo skrbele, da se bodo izpolnjevale njegove želje. Delavski razred ima svoje politično zastopstvo edino v socialistični stranki. Torej je njena dolžnost, da skrbi za njegove interese, da jih zastopa, brani in pospešuje po najboljših močih. Kakor v miru, tako mora biti socialistična stranka tudi v vojni razredna stranka delavstva.

Enrico Ferri:

Socializem in moderna znanost.

Kakor se strinja z učinkovanjem spolnega življenja množitev prebivatelstva, prav tako onemogočuje prožnost množečega se prebivatelstva okamenitev družabnega reda, proces, ki je v naši dobi provzročil značilen pojav proletariata; tako gre socialni razvoj neprenehoma svojo pot.

Ne da se tajiti, da so koncem 10. veka pozitivne vede dognale, da živi poedinec le za vrsto, za edino trajno življensko realiteto, dočim so koncem 18. veka domnevali, da je družba zastran poedincev in izvajali, da morejo in morajo živeti miljoni delavnih in trpečih ljudi zavoljo življenja nekaterih izvoljencev. Danes vidimo, da se znanstveno mišljenje premika v sociološki in socialistični smeri proti dedščini 18. veka, proti pretiranemu individualizmu.

Seveda kaže biologija, da se je izogibati nasprotnemu ekstremu, v katerega so padle utopistične in komunistične smeri socializma. Te vidijo samo družbo in popolnoma pozabljajo na poedinca. Biološki zakon pa je, da je življenje ogregata produkt življenja poedincev, kakor izhaja življenje poedinca iz sedelovanja njegovih elementarnih organizmov.

Zadosti je dokazano, da stoji konec 19 in začetek 20 veka ozna čujoči socializem, v popolnem soglasju z rezultati znanstvenega mišljenja, tudi v naglašanju zahtev solidarne socialne družbe nasproti izgredom doktrinarskega indivilualizma. Koncem 18. veka je individualizem povzročil blagodejen potres, toda po brezobzirnem in neomejenem delovanju konkurense mora voditi do "osvobodilnih" eksplozij anarhizma, ki oznanja "individualno akcijo" in ki poblja na človeško in družabno skupnost interesov.

Prihajamo k poslednji dotiki darvinizma in socializma, kjer se najtesneje spajata.

VII.

Boj za obstanek in razredni boj.

Darvinizem izvaja ves mehanizem zoološkega razvoja vrst iz boja za obstanek, ki se vrši deloma med poedinci iste vrste, deloma med različnimi vrstami. Prav tako izvaja marksizem mehanizem družabnega razvoja iz zakona o razrednem boju, v katerem vidi gibno silo človeške zgodovine in znanstveni ključ do nje ki ga smatra tudi za ideal in brezpogojno normo političnega socializma, ki se tako odtegne všemu praznemu, raztezljivemu in omoglemu polovičarstvu čustvenega socializma.

Kakor je postanek življenja raz ložilo stoprav spoznanje boja za obstanek, prav tako nam je zgodovina človeštva umljiva šele po zakonu razrednega boja; šele poslej postanejo anali barbarstva, polkulture in civilizacije nekaj drugega kot večno izpremenljiv kalejdoskop individualnih činov, silna in nujna drama, ki je — zavedno ali nezavedno — v najneznatnejših podrobnostih kakor v svojih najkolosalnejših katastrofah opredeljena po gospodarskih razmerah, tej naturni in zatorej neobhodni podlagi življenja in razrednega boja za gospodarske sile, od katerih nujno zavisi vsaka druga sila moralnega, pravnega ali političnega značaja.

O tej veliki koncepciii, ki je neminljiva slava Karla Maxa in ki mu v sociologiji odkazuje tisto mesto kakor je zavzemata Dar in v biologiji in Spencer v pozitivni filozofiji, bom še pozneje govoril ,natančno opredelivši odnošaje med sociologijo in socializmom. Na tem mestu pa je omeniti drugo analogijo med darvinizmom in socializmom, ki izraža pomem pojma o razrednem bou; v resnici ustreza ta pojm osnovnemu zgodovinskemu dejstvu in more biti edina brezpogojna norma za nastop nove razvojne faze, ki jo socializem vidi prihajati in ki jo hoče izvesti.

Nauk o razrednem boju pomenja, da človeška družba, kakor noben živ organizem, ni enorodna masa, enakolična vsota več ali manj številnih nediferenciranih poedincev, temveč oragnizacija, ki je zložena iz različnih, z rastočim razvojem vedno bolj diferenciranih delov.

Kakor sestoji prvoživka skoraj le iz enemodne protoplazme v nasprotju z različnostjodelov, sestavljajočih kateregakoli sesalca, prav tako obstoji čreda primitivnih divjakov iz nekaterih rodbin, ki žive druga ob drugi v goli materijelni soseščini, dočim se sestavlja družabna tvorba zgodovinskih časov ali pa sedanjosti iz različnih razredov, ki se ločijo deloma po svojem posebnem psihofizičnem značaju, deloma po življenskih in družabnih tradicijah in običajih.

T različni razredi so ali strogo registrirani, kakor indske kaste od brahminov od sudra, ali srednjeveške kaste od cesarja in papeža do vazala in cehovnika, tako da različni razredi poedincev, ki jim vsled golega rojstva pripadajo, ne smejo zamenjavati, ali pa sčasoma izgube svojo zakonito opredelitev, kakor v Evropi in Ameriki po francoski revoluciji, da izjemoma poedinec prestopi tudi v drug razred, takorekoč po socialni kapilarnosti, kakor molekuli v ozmotičnem procesu. Vsekako pa obstajajo različni razredi kot realna, slednjemu zakonitemu niveliranju upirajoča se dějstva, dokler traja prvotni vzrok njih različnosti.

Ravno Karl Marq je jasneje kot kdorkoli odkril njih rajson d' étre v nestanovitnosti socioloških pojavov in v različnosti gospodarskih razmer.

Naj se še tako menjavo imena, obleke in odbojno učinkovanje v vsaki fazi družabnega življenja, vselej je tragično ozadje človeškega življenja, nasprotje med priviligiranimi imejitelji proizvajalnih sredstev, manjšino, in med neposedujočimi, večino.

Vojščaki in pastirji v primitivni družbi, čim je prvotni kolektivizem odstranjen po rodbinski, kasneje po individualni okupaciji zemlje, patriciji in plebejci, fevdalni gospodje in vazali, plemstvo in ljudstvo, meščanstvo in proletariat — sami različni izrazi enakega dejstva: monopol in bogastvo na eni, proizvajalno delo na drugi strani.

Velika važnost zakona o razrednem boju leži ravno v prepričevalnem dokazu, v čem da obstoji jedro socialnega vprašanja in katera pot drži do njega rešitve.

Dokler ni bila dokazana gospodarska podlaga nravnih ,pravnih in političnih razmer s popolno jasnostjo, so se izčrpavala socialno reformna stremljenja čisto nedoločeno v zahtevi in delni osvojitvi samih sredstev, javnega pouka i. t. d. Ne da se tajiti, da so te pridobitve bile zelo koristne, ampak najsvetejše je ostalo masam nedosežno in nevidno in nasproti gospodarski premoči priviligirancev so visele vse pridobitve in koncesije v zraku, brez korenin, odločene od plodovitih in koncesije v zraku, brez korenin, odločene od plodovitih in trdnih tal, ki dajejo trajne moci in življenja.

Danes ko je socializem ,in sicer še nikoli s tako znanstveno ostrino kot po Marqu, odkril v osebni prilastitvi zemlje in proizvajalnih sredstev jedro vsega vprašanja, danes trka vprašanje ostro, jasno in neizprosno na zavest modernega človeštva.

(Dalje prihodnjič.)

POTRESNA POVEST.

Spisal Podlimbarski.

Tone je bežal na osek po skriti zaklad. V tem sta prišli tudi Cijazovka in Lenka h kozolcu. Gospodar je pritegnil voziček in naj so spravili Andreja. Tipaje okoli sebe, je začutil tolarje v postelji. S tresočo roko jih je pobiral in spravljal v žep. Ko je prinesel Tone mačji meh, razjasnilo se je lice stricu in minilo ga je težko, nemirno sopenje. Kakor mati svojega ljubega dojenčka, tako slastno je stiskal k sebi svoj zaklad in nič več ni zdihoval.

In po ovinkih sta peljala Cijazovec in sin Andreja okoli vasi v njegovo kočo. Obema je bilo tesno pri srcu in nerodno se jima je zdelo, da je stric tako nezgubečen, zato nista hotela ž njim naravnost po vasi; bala sta se vsestranskega izpraševanja in tudi roganja, ker neugodna ljudska obsodba zadene onega, ki je vdan skoposti in nezgubečnosti. Tudi ta dobri, babjeverni človek se je nekako mehaniški, brez srca kretal okoli svojega prijatelja, ko je zvedel, kje se je ponesrečil.

Cijazovec se je pomudil pri bratu, kateremu so odjenjale muke, ko je preštel tolarje. Padarja Boltesa in dilic ni bilo treba. Tone je hitel k Smoletovim.

Na Smoletovem vrtu je našel Smoletovko in obe deklici. Polonica je pomagala materi, ki je pristavljala lonec za kuho k ognju. Ženske so se ga obveselile in Smoletovka je šla precej naročat možu, naj zapreže. Rezika je že težko pričakovala, sedeč s podveznjeno nogo na posteljni odeji in z rokami na kolenih.

"Rezika, zdaj sem pripravljen peljati se v Ljubljano, kakor mi je naročil gospod župnik. Potresna sila pojenja in ta dolga noč se nagiba koncu," je dejal mladenič, sočutno zroč na deklico.

"Idi, Tone, išči jih doma, če nimajo več doma, išči jih po mestu, v cerkvi, gostilni, v kavarni jih išči in pripelji jih sem!" je prosila deklica z glasom, ki mu je globoko segel v srce. "Ti si me rešil velike nevarnosti, ti si bil moj angel varuh . . pripelji mi še očeta zdravega! In če v Ljubljani ni tako, povej jim, kako je pri nas. Reci jim, da sem mimo te male praske na licu, ki me pa nič več ne boli, zdrava in da jih željno pričakujem. Kaj si bodo mislili o meni, da jih sama ne grem iskat, če so v nesreči in skrbeh! Povej jim vso resnico: da sem srečno prestala potres, pa da me je prestani strah toliko prevzel in oslabil, da nikakor še nisem za dolgo pot."

"Trdno sem prepričan, da bom v petih urah v Ljubljani in nazaj. Nadejam se, Rezika, da nas čakajo še veseli dnevi." Tako je Tone tolažil skrbno dekle.

Prijela ga je za roko kakor v zahvalo za izkazano požrtvovalnost in uteho. Sklonil se je k njej in trepetajoč jo tiho vprašal: "Duša. . . sinoči si mi rekla, da mi imaš povedati nekaj. Ali smem vedeti tisto, predno grem v Ljubljano. . . .?"

"Ti me še vprašuješ? Oh, da ti moram oh tej uri to praviti! In moj oče, moj oče. . . ." Zakrila je obraz z rokama.(Po kratkem premolku je nadaljevala: "O tebi, Tone, sem vedno toliko mislila: če sem čitala v knjigi o dobrih, poštenih ljudeh, sem tebe imela v misli: če sem molila, govoril mi je mojega srca glas o tebi; če sem se učila, si mi uhajal v mojo učenost, kakor bi bilo moje srce od davna slutilo v tebi pomočnika in rešitelja. Včeraj sem ves dan premišljevala: jutri mu vse, vse povem. In pripravljala sem se in bala sem se izpregovoriti. Oh, sinoči nisem vedela, da ti to tako lahko odkrijem... Ali še ne veš vsega? Ali ti še ni jasno vse ono, kar mi je ležalo sladko in težko obenem na duši? Ali ne slišiš mojega srca glas?" Vse se je razvezalo v njej: čuvstvo in jezik, in zvenel je njen srebrni glas kakor struna nebeškega pevca. Položila je roko okoli njegovega vratu, pritegnila ga je bliže k sebi, zazrl se je v solzo njenega očesa in vse je vedel.

"Mati gredo!" je šepetala Polonica, ki je od ognja sem poslušala razgovor src, ki sta ji bili dragi.

"Idi, idi!" je tiho dejala Rezika, stiskaje mu roko.

Nekaj minut pozneje je Tone trenil z vajeti po Smoletovih konjih in speljal na belo cesto.

XVII.

Polahkoma se je razprostirala čila kobilica po gladki cesti, plašila se ob cestnih znamenjih in ograjah, ostrila ušesa, kadar je zabobnelo pod zemljo, in pazno dirjala, dirjala. Do vratu je zapel Tone suknjo in še uhlje od navratnika si je pridvignil na vrat in na podbradek, ker sedeč na vozu je začutil kmalu, da od vseh strani sili vanj rezek hlad pojemajoče noči. Na nebu, kjer je zvečer svetila že zelo priščipnjena luna in migljalo nebroj zvezdic, so se kopičili brez prozora vse vprek temnosivkasti oblaki, tisti, ki ne kažejo dobrega vremena. Čim bliže je šlo k dnevu in čim dalje je bilo od Gabrovca, tem bolj se je kisalo podnebje.Sivkaste megle so legle na hribe, razpoložile se po zakotjih in čimdalje bolj pritiskale na polje k cesti. No, Toneta vreme ni zanimalo, zanimali so ga ljudje. Upal je, da se pripelje kmalu iz potresnega predela v vasi, kje že potresne sile ni bilo čutiti, kjer lahko poreče: tukaj se je potres odtrgal. Pa ta up se ni hotel uresničiti. Povsod isti prizori in iste slike in stiske, povsod hrum in življenje, ko da je sredi dneva. Ljudstvo je povsod pokoncu, luči gore, ognji plapolajo, njih odstvit objema nekaj malega okolice, vse drugo je še gosta tema, ker nastopajoča megla brani zaznanje dneva. Ob cestah, na travnikih ali na njivah se nahajajo ljudje posamič ali v skupinah, in v vsaki vasi vidi isto mrgolenje, iste mračne obrise trpečega človeka. Če se bliža hišam, doni mu nasproti pritajeno govorjenje, kakor bi si ljudje našepetavali skrivnosti sodnjega dneva. Tuintam ga ustavi kdo, ker on je prvi voznik, ki se je pojavil na cesti. In izprašujejo ga:: "Odkod si, prijatelj?"

"Gori od Gabrovca," odgovarja mladenič in tudi njemu prosije radovednost na obrazu.

"Ali je tudi gori tako?"

"Oj tudi! Ali veste, kako je v Ljubljani?"

"Nič ne vemo." In kobilica, ki vselej ve, kdaj mora umiriti svoj beg, vkuje oko v temo in spešno klopota dalje.

(Dalje prihodnjič.)

Centralni odbor in parlamentarni zastopniki konstitucionalne demokratične (takozvane kadetske) stranke so v Petrogradu glasovali za republičansko obliko vlade.

Ta vest je zelo važna, ker je kadetska stranka med meščanskimi strankami v Rusiji najvplivnejša. Ona je v dumi vodila opozicijo proti reakcionarnim vladam in v krogih inteligence ima nedvomno največ pristašev. Če se združi s socialisti v zahtevi po republki, tedaj je nada, da postane Rusija res republika, zelo povečana. In v republiki najde tudi delavstvo vse boljše pogoje za svoj nadalnji boj, kakor v najkonstitucionalnejši monarhiji.

Naša majniška izdaja.

Sodrugi!

Bliža se praznik zavednega delavskega ljudstva, svetovni praznik proletariata, prvi majnik. Ni ga praznika v koledarju, ki bi imel za delavstvo tako globok pomen kakor ta. Že sam na sebi je **revolucionaren,** ker izraža **neodvisno voljo delavskega razreda.** Kakor simbolizira obstoječi koledar s svojimi delavniki, s svojimi cerkvenimi in državnimi prazniki sedanji družabni red, tako simbolizira praznovanje prvega majnika upor proti kapitalističnemu koledarju, in s tem **upor proti kapitalističnemu "redu" samemu.**

Praznik prvega majnika je določila tudi socialistična Internacionala, o kateri vriskajo sovražniki, da leži mrtva, poteptana in onesnažena v prahu. Sami sebe varajo nazadnjaki, vladajoči mogotci in njih oprode, ki so tako kratkovidni, da ijm branijo mali dogodki spoznati veliko resnico. Strašna vojna v Evropi, ki divja za interese monarhov in dinastij, za interese pretorianskih klik in za interese določenih kapitalističnih krogov, je prizadejala neizmerno škodo vsej sodobni družbi in vsemu življenju, pa je zadela seveda tudi delavstvo in njegovo svetovno organizacijo, Ali rane, ki jih je vsekala Internacionali, dasi so skeleče in boleče, niso smrtne, kajti **Internacionala je neumrjoča,** dokler bo živelo človeštvo na zemlji.

Prvi majnik je pa praznik te Internacionale, in čimbolj se pehajo sovražniki, da bi jo spravili v grob, tem važnejša je naša naloga, da izpričamo njeno življenje in svojo vero v njeno neumrjočnost.

Praznik prvega maja je pomenljiv, kadar so časi normalni; še pomenljivejši je v dobi krize, v dobi najokrutnejših bojev, v dobi zgodovinske izkušnje.

Evropski mogotci so mislili, da uniči klanje narodov socializem. Zbudili so zavist ameriških mogotcev in tudi tukajšnji velekapitalisti, ki so izvlekli že ogromne profite iz evropske krvi, bi jih radi pomnožili še z ameriško krvjo. Vojno hujskanje se razlega od dne do dne glasneje, kajti udeležba Zedinjenih držav v svetovnem klanju bi pognala dobiček brezvestnih oderuhov v strmoglave višine.

Poleg tega pričakujejo veleizkoriščevalci, da bi zanesla vojna novo zmedo v delavske vrste in tudi tukaj uničila razredno zavest, o kateri sanjajo, da je onkraj oceana mrtva..

Čim predrznejše postajajo kapitalistične mahinacije, tem važnejše je, da strne delavstvo svoje vrste in okrepča svoje sile — za današnje boje in za tiste boje ,ki nas še čakajo.

Prvi majnik je dan pregledovanja naših vrst. V stari domovini imajo vojaki, kadar mine zima, takozvano spomladno parado. Brigadni general pride inspicirat, pregleduje posamezne oddelke in njih vaje, naposled "defilirajo" čete pred njim.

Dne prvega majnika pregleduje zavedni proletariat sam svojo vojsko, da pozna, ali je nazadovala ali napredovala, pa tudi zato, da pokaže tistim, ki so mlačni, svoje življenje in naraščanje svojih vrst. Prvi majnik je agitatoričen dan dne vabimo v svoj zbor tovariše, ki spadajo vanj, pa so še izven njega.

Prvi majnik se torej popolnoma razlikuje od vseh, drugih praznikov; delavstvo, ki ga praznuje dalevske Internacionale; s praznovanjem tega opravlja s tem veliko delo, pomaga jačati proletarsko armado in pripravlja tla socialistični zmagi, socialistični bodočnosti človeštva.

Direktorij Jugoslovanske tiskovne družbe je skenil, da doprinese po najboljši moči svoj delež za praznovanje tega dneva in da stori letos v tem oziru nov korak, želeč, da čim najbolje ustreže sodrugom in da obenem čim krepkeje podpre namen tega praznovanja.

Izdal bo letos poseben

SLAVNOSTEN MAJSKI LIST

neodvisen od "Proletarca."

Ta tiskovina bo urejena v obliki revije (magazina) v velikosti 11.5 krat 8.5 palcev. Oblika bo torej enaka znani reviji "Čas". Obsegala bo

najmanje 16 strani

Če se pa dobi vsaj za tri strani oglasov, bo šestnajst strani samega čtiva. Izdaja bo

bogato ilustriran.

Ureditev poskrbi uredništvo "Proletarca", kar daje gotovo vsem naročnikom jamstvo, da dobe lepo izdajo ,ki bo dostojna delavskega praznika in gotovo zadovolji vse čitatelje. Kolikor je ležeče na upravništvu, bo tudi ono vse storilo, da se izpolnijo vse upravičene želje.

Ta izdaja izide

poleg "Proletarca"

ki izide redno brez obzira na slavnostni list. Naročniki torej dobe tudi za 1. maj redno "Proletarčevo" številko. Kdor želi slavnostni list, ga mora naročiti.

Kakor so doslej slovenski delavci v Ameriki pridno segali po "Proletarčevi" majniški izdaji, upamo, da posežejo tudi po letošnjem slavnostnem listu. Če se obnese ta poizkus, postane majski list redna institucija in se bo izdajal vsako leto. Z ozirom na veliko draginjo, ki se je lotila vseh tiskarskih proizvodov, se direktorij sicer zaveda težave te naloge; pričakuje pa uspeh, ker je prepričan, da ustreže s to izdajo željam najširših delavskih krogov.

Vsak sodrug ,kdor smatra boj proletariata za osvoboditev izpod kapitalističnega jarma resno, nam bo gotovo pomagal s pridno agitacijo za razširjenje te izdaje, ki bo vsakemu odjemalcu lep spomin.

Cene slavnostnega lista so sledeče:

Posamezen iztis	$0.10
10 iztisov	0.95
25 "	2.25
50 "	4.50
100 "	8.00
250 "	19.00
500 "	35.00
1000 "	60.00

Majski slavnostni list izide

sredi aprila

in prosimo vse organizacije kakor tudi posamezne odjemalce, da se čimprej naroče. Na vsak način pa morajo biti naročila

najkasneje 12. aprila

v rokah upravništva. Z ozirom na velike stroške nam ne bo mogoče tiskati več iztisov, nego jih bo naročenih; kdor se prekasno oglasi, mu torej ne bomo mogli postreči.

Vsa naročila sprejema upravništvo "Proletarca."

Da bo izdaja zelo primerna za agitacijo, nam ni treba naglašati.

Izpolnite in izrežite ta kupon, ter ga nam pošljite!

Upravništvu "PROLETARCA"

4008 W. 31st St., Chicago Ill.

Pošiljam.....dol.....cent. za .....iztisov majskega slavnostnega lista.

Pošljite na naslov:

Ime .....

Ulica .....

Mesto in država .....

Kadar bo vojna končana, še dolgo ne bodo končane njene strašne posledice.

Barbarstvo sedanje vojne ni nič manj ostudno, ker se sklicujejo cesarji in kralji pri tem na Boga.

Spomin na pariško komuno.

V svoji zgodovini o pariški komuni pravi T. Marek o njenih vodjih sledeče:

"Ti možje, delavci, so živeli, čeravno so imeli v rokah miljone, izredno skromno in siromašno."

Beslay, ki ga je imenovala komuna za ravnatelja Francoske banke, v kateri so bile, kakor smo že omenili, 3 in pol miljarde frankov, je tako izborno upravljal banko sam in preuredil upravo tako strokovnjaško, da se ni upal nastopti proti njemu niti hudobni Thiers. Imel pa je Thiers pogum, da je imenoval te poštene ljudi z vladne klopi "un tas de brigants' 'in zahteval naj mu izroče druge države one, ki so bili ušli njegovim krvnikom.

Naučni minister ni storil mnogo. To je tudi razumljivo, ako pomislimo, da je vladalo v Parizu vojno stanje. Toda ravno isti dan, ko so Thiersovi vojaki udrli v Pariz, je otvoril šolo za ženske. Elija Reches in Gastineau sta reorganizirala državno knjižnico. Delavski minister Leon Frankel je napravil že več načrtov za delavsko varstvo in za minimalno mezdo. In vse to v dveh mesecih ter v vojnem stanju!

Ampak čas ni bil zato, da bi delavci vladali. Imeli so pač močno vojsko in topovo. Kljub temu so počakali, da si je Thiers nabral 200.000 mož broječo vojsko in udaril z njimi v Pariz ter uničil komuno.

Če bi bili pariški vojaki udarili takoj na Versailles, bi bili ušli vlado, plačali Prusom odškodnino iz Francoske banke pa zavladali čez vso Francijo. Ampak niso imeli nobenega spretnega vojskovodje z 12.000 možmi. Thiers je tačas ojačil svojo vojsko in pritisnil komunarde spet v mesto. Načrt komunardov je bil spreten, toda premalo mož so bili izbrali in preveč so čakali na napad.

Thiers je ojačil svojo vojsko z vojaki, ki so prihajali iz Nemčije, kjer so bili do tedaj vojni jetniki. Usoda komune je bila tako zapečatena. Komunardi so to sami izprevideli in sklenili so hrabro umreti okrog rdeče zastave. Thiersovi generali, ki niso bili sposobni premagati Prusov niti v eni sami bitki, so planili zdaj besno na Pariz, ki so ga komunardi hrabro branili. Ulico za ulico so branili na barikadah, dokler niso bili slednjič premagani. Čez 20.000 jih je padlo v tem boju. Nekateri so pač zažigali mesto, toda veliko poslopij je bilo zažganih od verzaljskih bomb in šrapnelov.

Zadnji so se branili na pokopališču Pere Lachaise. Bivši italijanski minister Ratazzi, ki je bil takrat časnik v francoski vojski, pravi:

"Tako hrabro se boriti in tako hrabro umirati, nisem prej nikdar videl. Grob za grobom so branili na pokopališču. Slednjič jih je bila še gruča okrog rdeče zastave. Zaklical sem: "Vdajte se"! — "Živela komuna!' je bil odgovor. Vojaki so ustrelili in gruča je padla. Ranjen mladenič je še enkrat vstal, dvignil kvišku rdeči prapor in zavpil "Živela komuna!" — Dve krogli sta ga zadeli in padel je tudi on. Jaz sem mrtvega poljubil na čelo. Vojaki so pokleknili in sneli "kepy".

Tako je končala komuna. Aretiranih je bilo potem še 36.309 mož, 23.727 so jih potem izpustili, 12.582 je bilo obtoženih, od teh je bilo 2445 oproščenih, 10.137 so jih obsodili od 1 do 20 let ječe ali na deportacijo, 95 so jih obsodili na smrt in ustrelili.

Od 50 članov komune je bilo 39 na smrt obsojenih, 11 pa na dosmrtno ječo.

Komunardom očitajo, da so obsodili in ustrelili kot talce nadškofa in druge ugledne može, ki so bili v njihovih rokah. Kdo je bil pa tega kriv, če ne ravno vlada s svojo brezobzirnostjo, ki je takoj dala ustreliti vsakega vjetnika komunarda? Bivši pariški poslanec Miliere v državnem zboru v Bordeausu ni bil nič deležen pri komuni, toda minister Jules Favre ga je dal ustreliti samo zato, ker je pred revolucijo dokazal, da je Favre slepar. Ustrelili so ga v Versailles in visoke dame ter prostitutke so po mrtvem obličju gazile s čevlji in mrtvecu izpulile s solnčniki oči. Take so bile meščanske hijene.

Komuna je padla. Z njo so padle tudi socialistične utopistične sekte in jakobinstvo. Utrdil se pa je moderni socializem, ki si z rezrednim bojem osvaja svet in ki privede delavsko ljudstvo do končne zmage.

(Dalje prihodnjič.)

Petrogradsko plemstvo je izreklo svojo vdanost novi vladi. — Petrogradsko in sploh rusko plemstvo bi izkazalo Rusiji še večjo službo, če bi, ne da čaka na zakone, samo zavrglo svoje kneževske in grofovske naslove in z njimi spojene privilegije. Na poti v demokracijo bi bil to priznanja vreden korak.

Tehnika v vojni.

Najmanje polovica sedanje vojne je tehnika. Kakor je na svetu vse, absolutno vse podvrženo razvoja, tako se tudi vojno, ta najstrašnejši pojav v zavednem življenju človeštva, ta največji napor vseh sil ne more izogniti univerzalnemu zakonu razvoja. Nn ker se je tehnika v mirnem času neprenehoma razvijala, prohaja sedaj z vso doseženo popolnostjo v službo vojne, ki je od nekdaj najbrezobzirnejša v porabi vseh sredstev.

Prvo pa, kar nam stopa pri tej rabi pred oči, je krišeic protislovje. Normalna naloga tehnike je ustvarjanje. Pomnoževanje vrednosti, pomnoževanje narodnega bogatstva je njen pravi cilj. Obogatitev, oplemenjevanje in olepšavanje našega življenja je njene namen. Da se zlivajo nova bogatstva v blagajne posameznikov in nimajo široke množice skoraj nobenega dobička odnjih, ni krivda tehnika, ampak krivda našega družabnega sistema. Kar imenujemo narodno bogatstvo, je v resnici bogastvo peščice kapitalistov; ampak lahko bi bilo naše bogastvo, če bi si uredili družbo tako, da ne bi mogli troti okradati delavskih čebel. Če bi vzeli družabna krmila v svoje roke, bi tehnika nam služila, kakor služi sedaj vladajočemu rezredu.

Služila bi nam kot ustvarjajoča sila. Pomogla bi nam graditi, izpreminjati puščave v vrtove, jemati vodam uničujočo moč in jo rabiti kot stvarjajočo silo; vrtala bi nam hribe in krajšala poti; vezala bi mesta in dežele in kontinente in zbliževala naroda. Dvigla bo naše življenje na vse višje in višje kulturne stopnije.

Sedaj stoji tehnika v službi vojne. In njen namen ni več ustvarjanje, ampak uničevanje. Posredno in neposredno. Tudi kjer navidezno ustvarja, služi to le uničevanju. Nov top je treba najprej izumiti, pa konstatirati, vliti ga. Ampak vse zato, da se bodo z njim razdevali okopi, zidovi, trdnjave, mesta, in ubijali ljudje v množicoh. Telefon in brzojav je v vojni službi. Tudi na bojišču je tosredstvo prometa. Ampak ves ta promet pospešuje uboj, umor, požig, uničevanje.

Naslendje poročilo iz rusko poljskega bojišča daje nekoliko pojma o pomenu tehnike v moderni vojni.

Nizke, s slamo pokrite koče, ki navidezno lezejo v zemljo, z malim številom mostnih okenc, ki jih ne lepša prijazen beli zastor niti lonec s cvetlicami! vežena vrata, med katerimi se mora srednje visok človek ponižno skloniti, če hoče skozi; nobenega dvorišča s snažnim hlevom in šupo; samo kot, v katerega so brezbrižno nametali najpotrebnejše in najpreprostejše, dokaj zanemarjeno orodje; skozi zijajoče razpoke v zidovju in tramovju zapiha vlažnomrzeli decemberski veter. To je vedno ponavljajoča se slika ruskopoljskih vasi. V svojem bednem domovju topo životari kmetič, ki je zadovoljen, ako ga skopo polje le prehrani. O svetovnih zgodovinskih dogodkih, ki se odigravajo v njegovi bližini, ima le nejasne misli.

Med takimi kočami je duhovnikov stan skoro kakor imeniten dvorec. Pa tudi župnišče je majhno, golo in mračno, zunaj in znotraj. Stanovalca, sivolas župnik in njegova oskrbnica, nista sposobna, da bi s srkomnimi sredstvi spravila v svoje stanovanje nekoliko več udobnosti. Tu ne najdeš onega tihega miru, ki je sreča nemških župnišč. Žalostno in pusto leži ta hiša pred teboj, in zdi se ti, da jo hoče visoka cerkev zraven, kar zadušiti, ker ji ne privošči solnčnih žarkov.

Nekega dne se je v to enoličnost preselilo življenje, in doslej posvetnemu hrupu tuje župnišče je postalo zibelka važnih sklepov in velikih posledic. V njem se je bil nastanil neki višji štab, nekaj kilometrov za bojno črto, in zdaj se je začelo tisto posebno vrvenje, ki je za današnjo vojno tako značilno in jo bivstveno razlikuje od vseh prejšnjih. Še pred malo leti bi nihče ne bil verjel, da bi mogla novodobna občila tako mogočno vplivati na vojno poveljevanje. Fantastično bi se nam zdela misel, da bi se dali voditi boji iz poveljnikovega stanovališča, razun pri semintja valujočih srečanjih nasprotnih čet in s tem združenih spopadih. Sedanjost nas je podučila, da smo se motili. Tiste bojne prizore prejšnjih dob z generali na visokih konjih, z golim mečem v desnici, ki kje za kakšnim poslopjem dajejo pridirjajočim kar izdrišimo iz spomina!

To se godi dandanes mnogo enostavnejše in pred vsem, mnogo hitreje. (Žalibog, da se tu ne moremo spuščati v podrobnosti!) Kakor čete napredujejo, tako jim tudi že slede telefonski oddelki, ki polagajo telefonske žice v nasprotni smeri napredovanja, to je nazaj, ter tako omogočajo poveljniku, da vodi iz svojega stana ali iz drugega, za delj časa nanenjenega bivališča taktične operacije in daje vsa v to svrho potrebna povelja. V opisanem župnišču v O., nad katerim vlada sedaj ko so naše čete naprej prodrle, zopet navadni mir, je bil več tednov stan divizijskega štaba, v zmislu defenzivne naloge čet, ki so stražile ondotno mejo. V majhni, temotni veži je bila prirejena telefonska centrala, pri kateri sta imela noč in dan neprenehoma po dva moža službo. Zraven je bila pisarna. Tam so imeli štabni časniki na svojih mizah ročne telefonske stroje, da jim ni bilo treba hoditi vselej k aparatu v centrali, kar bi druge pri delu preveč motilo; poleg tega je moglo na ta način več oseb istočesno govoriti z zunanjim svetom.

Na mizi častnika glavnega štaba je neprestano zvonilo. Treba je pač kerpkih živcev, da pri tako utrudljivem delu, ki napenja vse sile duha, ohraniš potreben mir; kajti to naporno delo ti osladi le kratka dremavica zelo dvomljive vrednosti — na preprosti slamnici.

Sedaj javi poveljnik pehote o kretanjah sovražnikovih, ki so jih obhodne straže v predozemlju z dobro zakritih postojank opazovale. Ena težkih baterij je dosegla jasno razločnih uspehov, ki jih diviziji sporoča. Poveljnik, nekega odseka domneva, da so sovražniki spremenili postojanke svojega topništva, ter prosi, da reč natančneje preiščejo letalci. Zdaj pokliče vrhovno poveljstvo armade, ki želi nekega pojasnila. Potem zopet poroča častnik glavnega štaba poveljsvu vzhodne armade v P. podrobno o skupnem položaju in razmerah divizije. Zopet pridejo vesti sosednh čet, in potrebni so ukrepi glede preskrbe. Pri drugi mizi razpravlja poveljnik topništva o porabi in dopolnitvi streliva, ali pa sprejema divizijski zdravnik poročilo o zdravstvenem stanju moštva in daje potrebna povelja.

smo zvečer smeli nekaj ure presedeti in se pogovoriti pri mozelskem vinčku in ruskem čaju — enaka slika. Ko smo sedeli pri večerji, je došlo telefonsko poročilo, da namerava sovražnik našo postojanko napasti. Kratko in sigurno je dal poveljnik svoje ukaze. Stopili smo v vežo, videli, kako so se v črni noči zobliskali streli, in poslušali smo temno bobnenje topov, vse to pa — in to je čudno —brez razburjenja, ki bi se nas pravzaprav v tem važnem trenutku moralo polastiti. To je mir, ki ga povzroča čut, da je uspeh popolnoma zagotovljen. Seveda so vse razdalje od naše postojanke že najnatančneje dognane in določene ter topovi morda že postavljeni in namerjeni na najnevarnejše točke, tako da baterije ponoči delujejo le kakor stroji, ki jih poženeš s pritiskom na gotov gumb.

Jasno mora biti vsakomur, kolike važnosti je telefon za vodstvo bojev. Na postojanki v ozadju ni za vojskovodjo in njegov štab večinoma osebno nobene nevarnosti. Četa torej ne more z lahka izgubiti svojega poveljnika, in s tem je zagotovljeno, da se enkrat določi bojni načrt tudi enotno izvrši. Vojna zgodovina nam kaže, kako važno je to. Poveljnika pri tem tudi ne motijo vplivi, izvirajoči morebiti iz neposrednega opazovanja ali pa iz nazorov in mnenj nižjih poveljnikov ,ampak je v položaju, da ima lahko pred očmi vedno le celoto. Povelja in poročila pa se tudi mnogo hitreje in zanesljivejše odpravljajo in prinašajo prednim črtam, kakor takrat, ko so jih morali nositi ordonančni častniki, jezdeci ali kolesarji, ki jim je pretila neprestano nevarnost, da jih sovražnik postreli ali vjame.

Pri vsaki spremembi staležev čet in premestitvi postojank se telefonske zveze čudovito hitro polože in priteguejo novemu mestu. Poročevalec je bil priča, kako so po bitki pri Novosolni poko pavali mrliče, nekaj metrov proč pa so že polagali telefonsko žico, po kateri so se imeli kmalu poslati fronti povelja za morda še bolj krvavo borbo.

Tako na vzhodnem bojišču. Pa tudi na zapadnem poslujejo telefonski oddelki naravnost sijajno. Lahko se reče, da vsakega vojaka, bodisi v strelskem jarku ali drugod, s telefonom lahko dosežeš. In če general zboli, na primer na influenci, se mu vsa ta telefonska ropotija postavi pri postelji, da lahko iz nje vodi in poveljuje. . .

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

— Lastnik in izdajatelj —

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko $2.00 za celo leto, $1.00 za pol leta. Za Evropo $2.50 za celo leto, $1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. — socialistične zveze v Ameriki. —

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe

Frank Udovich, 1643 Blue Island Av., Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by

South Slavic Workmen's Pubishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, $2.00 a year, $1.00 for half year. Foreign countries $2.50 a year, $1.25 for half year. -:- -:- -:- -:-

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET. CHICAGO, ILLINOIS

OSEMURNI DELAVNIK.

Trdovratne boje so morali železničarji voditi za osemurno delo in podjetniki so neprenehoma trdili, da je nemogoče, ker bi jih ruiniralo. Sedaj so se morali vdati, in naenkrat bo mogoče, kar je bilo ves čas "nemogoče."

Takih svetnikov, ki pridigajo nemogočnost osemurnega dela, je pa v Ameriki še mnogo. Mi smo vedno trdili, da je ta "nemogočnost" prazna fraza; še več: Skrajšanje delovnega časa ni potrebno le za delavce, ampak je tudi v interesu podjetij, le da so podjetniki pogostoma tako zaslepljeni od profitarstva, da ne spoznajo svoje lastne koristi.

Dne 10. marca so imeli nekateri uradniki države Wisconsin in tajnik American Federation of Labor sejo, na kateri je bil navzoč tudi lastnik tovarne za spodnjo obleko in delavno obleko (Overalls) iz Racine, Wis. Z njim je bilo tudi več delavcev za priče. Ta seja je imela namen, da poda delavskim organizacijam podrobnosti o uspehih osemurnega dela.

Lastnik omenjene tovarne, ki je bil naprošen, da odda svojo izjavo, je povedal na tej seji, da ima njegova družba vpeljano osemurno delo za ženske in sploh vse delavce že dvanajst let in da se je obneslo na popolno zadovoljnost družbe, kakor tudi delavcev. Izjavil je, da je v tovarni urejeno vse kolikor mogoče dobro za delavce. Vsi uživajo brezplačno zdravniško pomoč, imajo v tovarni urejeno kuhinjo, ki jim da za nizko ceno dobro tečno hrano. Delavke imajo priložnost, da zaslužijo do $22 na teden, kadar se dovolj izvežbajo. Družba nima zloglasnega priganjalnega sistema, ki muči in izčrpa delavce ter je delavcem dano na prosto, kolikor hočejo hiteti in koliko da hočejo zvišati svoje dohodke. Navzoči delavci so vse podatke lastnika potrdili.

Družba ima tovarne v Racine in Oshkosh ,Wis., odkoder pride po vsej državi znana oprava za delo, katere se poslužujejo povečini organizirani delavci, da ne podpirajo drugih podjetij, ki so delavcem nasprotna.

Lastnik A. J. George je nadalje izjavil, da je osemurno delo velika dobrota za delavce in tudi za delodajalce. Delavci delajo radi, so sveži in zdravi, med družbo in njimi vlada vedno sporazumljenje, ki družbi zelo koristi.

Da se vsak podjetnik rad nekoliko pobaha s svojo socialno dobrotljivostjo, je razumljivo, in tudi gospodu Georgu ne moremo šteti v greh, če stori to, kadar ima priliko. Ampak važno je njegovo priznanje, da ne koristi osemurni delavnik le delavcem, temveč tudi družbi.

Do tega spoznanja bi kmalu prišlo vsako podjetje, če bi le napravilo resen poizkus s skrajšanjem delovnega časa.

Da se človek včasi zmoti, ni smrten greh; ampak vztrajati v zmoti kljub boljšemu spoznanju je hudobnost.

Vladni preiskovalci so dognali, da ni najmanjšega vzroka za podraževanje premoga. Kaj ima ljudstvo od tega, da so dognali, kar je samo že davno vedelo?

Neosnovani napadi.

Na nekem sestanku socialističnih organizacij v Cook County je dejal mestni svetovalec sodrug Rodriguez:

"V Zedinjenih državah so pač reči, ki sem jih pripravljen braniti, za katere bi bil pripravljen vzeti puško na rame. Jaz nisem pristaš miru za vsako ceno. In če pridejo kakšne tuje tolpe v Zedinjene države in hočejo uničiti naše svobodne institucije, tedaj je vojna pač vredna podpore."

Nekateri listi, ki se vedejo, kakor da imajo patent na socializem, napadajo zaradi tega sodruga Rodrigueza in ga, četudi bolj bo ovinkih, označujejo za izdajalca.

Sodrug Rodriguez pa je imel popolnoma prav, in kar je dejal, je veliko bolj socialistično, kakor tiste večne pridige o "miru za vsako ceno," ki nimajo nič, prav čisto nič opraviti s socializmom.

Ves ta "mir za vsako ceno" je švindel, ki postane lahko socializmu samemu nevaren. Če bi bili danes ustanovitelji modernega, znanstvenega socializma živi, bi se začudili, da se more v imenu tega socializma toliko javkati in prodajati toliko mehkužnosti.

Rodriguez ni dejal, da naj gredo Zedinjene države koga napadat. Pač pa je dejal, da so v Zedinjenih državah reči, ki bi jih on bil pripravljen braniti.

Mar ni res v Zedinjenih državah takih reči, ki so vredne obrambe? Gotovo niso Zedinjene države take, kakršne bi si želeli mi. Ampak če hočemo kdaj doseči več svobode, moramo pred vsem ohraniti tisto, ki jo imamo. In da se to, kar se ima, ohrani, je treba braniti, če je napadeno.

Neprenehoma se bojujemo z domačimi silami; bojujemo se za tisto, kar imamo, in za tisto, kar hočemo še pridobiti. In zdi se nam, da je veliko premalo te obrambe, ne pa da bi je bilo preveč. Jezimo se, da ne spoznajo delavci pravega položaja in da se ne bojujejo za svoje interese. In neprenehoma jih kličemo v boj.

To je v redu.

Ampak če bi se pojavila od zunaj nevarnost, da pogazi razne svobodne institucije, ki so si jih naši predniki priborili v krutih bojih, tedaj naj bo naenkrat greh, da bi jih branili, ampak v imenu edinozveličavnega "miru za vsako ceno" naj bi potrpeli, da se pomandrajo magari vse politične in industrijalne pravice ljudstva.

Sodrug Rodriguez pravi "Ne!" In sodrug Rodriguez ima popolnoma prav. Nimajo pa prav sladki pridigarji "miru za vsako ceno", ki so morda dobbro preštudirali Berto Suttnerico in Bryanove govorance, ne pa socializma.

Resnična naloga socialistične stranke je, da presodi pomen vojne, da pretehta, kakšen more biti njen konec in da skuša spoznati, kako vpliva vse to na razvoj socialističnega gibanja. In potem ima urediti svoje ravnanje. Socialistična stranka je lahko proti vojni; ona lahko pasivno sprejme vojno; ona je pa tudi lahko naravnost za vojno. To je odvisno od razmer, od položaja, od interesov proletariata, ne pa od fraz, pa naj done tudi lepše od Salomonove Visoke pesmi.

Rodriguez ni dejal, da je za vsako vojno, ne da bi vzel v vsaki vojni puško na ramo. Ampak "če bi kakšne tuje tolpe vdrle v Zedinjene države in hotele uničiti naše svobodne institucije, tedaj je vojna pač podpore vredna" — je dejal. In to je res. To je socialistično. Če je prav, da se brani splošna volilna pravica in kos tiskovne svobode in republičanska institucija zoper Rockefellerja in Schwaba in Roosevelta, tedaj je prav, da bi se branile tudi zoper kajzerja, če bi pokazal voljo, da jih napade.

Pacifistična mora je postala že nesramna. Njenim prerokom ni dovolj, da se agitira proti vojni, ki je nasprotna delavskim interesom, ali pa ki vsaj ni v njihovih interesih. Ne! "Mir za vsako ceno!" je njihovo geslo, in kar vse naj bi sklonilo tilnike pred to neumno frazo! "Mir za vsako ceno" — torej tudi če bi se mogel mir ohraniti le na primer za to ceno, da prizna Amerika Viléka Norega za svojega vladarja. Za vsako ceno! In kakor pravi fanatiki bi ti preroki zopet radi izključili iz stranke vsakega, kdor ne prizna absolutnega, brezpogojnega pacifizma za najvišjo modrost. To se pravi, da bi radi izpremenili socialistično stranko v nekakšno novo cerkev, sezidano v oblakih.

Temu terorizmu fraze se je treba upreti, ker postaja res načelom socializma čimdalje bolj nevaren. Kajti "mir za vsako ceno" ne pomeni nič druzega, kakor prepustiti ves svet tisti reakciji, ki je najbolj črna in najbolj nesramna. Kjer imamo kaj socializma, naj bomo v vsakem slučaju za mir; kjer imajo največjo avtokracijo, naravno ne bodo za mir, in logična posledica je, da mora vse, kar je naprednega, demokratičnega in socialističnega, iz same miroljubnosti sprejeti vse ukaze avtokracije.

To bi bilo izdajstvo socializma, ne pa socialistična taktika ali pa celo socialistično načelo. In zaradi tega se je treba dervišem "miru za vsako ceno" v interesu socializma postaviti po robu.

Kaj je z Viljemom?

Kmalu po izbruhu vojne je izšla anonimna knjiga nekega Nemca, ki je pod naslovom "J'accuse" (Obtožujem), dolžil nemško vojno stranko, da je namenoma in smotreno provocirala vojno. Knjiga, ki je kazala znamenito poznavanje notranjih razmer v Nemčiji, je napravila povsod globok vtisk.

V pariškem časopisu "Oeuvre" je sedaj izšel interview s pisateljem te knjige, ki se bavi s sedanjim položajem gospoda Viljema Hohenzollerna in prihaja do zaključka, da mu kmalu ne bo preostajalo nič drugega, kakor odpovedati se prestolu. V svojem zanimivem izvajanju pravi:

"Cesarja preganja misel, da je odgovoren za vojno, misel, ki strupi vso njegovo eksistenco. Čuti se ugroženega od treh sovražnikov doma, ne vštevši zunanje. Prvi je kronprinc, resnični začetnik vojne, drugi so junkerski pangermanisti (ne morete si domisliti plamtečega kajzerjevega sovraštva napram tistim, ki jih smatra za blazne, goneče ga v pogin), tretji je pa ljudstvo — ne socialistična stranka, ampak ljudstvo sploh, ki strada in ki se — kakor čuti cesar — množi in polagoma vstaja zoper tiste, ki so organizirali vojno.

Nekega dne se je na seji parlamenta predsednikov in ministrov, na kateri se je sklepalo o submarinski kampanji, razvil najostrejši boj med kajzerjevo in Tirpitzevo stranko. Večina zoper cesarja je bila tako velika, da se je moral podati pod pretvezo, da je bil prepričan. Posebno se je osebno upiral razkolu s predsednikom Wilsonom, ampak prisiljen je bil odnehati. Prišel bo dan, ko bodo objavljeni dokumenti, ki dokažejo, da je na tajnem delal vse mogoče, da bi ne nahujskal Amerike zoper sebe in da smatra ta razdor za nepopravljivo napako. Neuspeh podmorskega vojskovanja pokaže, da je imel prav, toda tedaj bo prepozno.

Ljudje, katerih se najbolj boji, so protimilitaristični, protipruski liberalni republikanci, ki hočejo splošno volilno pravico. Zato bi Viljem tako rad prepričal ljudstvo, da ni hotel vojne. Vsi njegovi protesti imajo ta namen, da potolažijo liberalce in njegove sestradane in ruinirane podanike, katerih godrnjanje postaja vse glasnejše. Rad bi bil za vsako ceno popularen in zato je izpregovoril prvo besedo o miru. Ljudstvo je bilo hvaležno zanjo; toda prišla je submarinska kampanja in je pokvarila vse.

Težko si je spraviti v zavest, kako je ta cesar, ki je užival popularnost, kateri ni primere v naši dobi, ranjen v svojem ponosu. On edini pozna morda v vsej Nemčiji vso resnico, ker ima on edini vse faktorje, da si more sestaviti sodbo o celotnem položaju. Kako more duševno in fizično prenašati tako napetost? Gotovo, včasi, toda vse manj in manj upa v uspeh submarinske kampanje, kateri se je upiral. Vidi, da postaja osamljenost Nemčije vse popolnejša.

Enkrat je poskusil uvesti razpravljanje o miru in je dosegel neuspeh. Poizkusiti to vnovič bi pomenilo priznati in razglasiti vsemu svetu, zlasti pa nemškemu ljudstvu, katerega se najbolj boji, resničen položaj. Če bi zavezniki slovesno razglasili, kakor so storili z Napoleonom leta 1815., da odklanjajo mirovno pogajanje s Hohenzollerni, bi bil to odločilni udarec. Naše nemško ljudstvo, ki še vedno veruje vanj, bi ga zapustilo, kajti mir za vsako ceno bo kmalu vsesplošna tajna misel izmučene Nemčije.

Kakšna pot mu ostaja, kakor dramatična abdikacija, da bi si obranil simpatije nemškega ljudstva in zavaroval politično bodočnost Prusije? Nemara poreče: "Žrtvujem se, da dosežem mir. Brez mene so le tisti odgovorni, ki so si želeli divjo vojno in popolno osamelost Nemčije, tisti, ki so v začetku vzeli mojega sina za voditelja svoje stranke in me prisilili mobilizirati, čemur sem se branil. . . ."

Vsekakor obsega ta interview marsikaj, kar je vredno razmišljevanja.

Razglas nove ruske vlade pravi z ozirom na vojno:

"Sovražnik upa, da najde korist v neslogi armade. Ko nastopi pomlad, zgane svojo veliko bojno mornarico in bo ugrožal glavno mesto. Njegova zmaga bi pomenila poraz svobodne Rusije. Pruska zmaga bi vzela Rusom zopet vso svobodo in obnovila carjevo oblast nad zasužnjenim narodom."

Težko si je izmisliti argumente, s katerimi bi se pobili ti nazori.

O bodoči politiki Rusije je izdal zunanji minister Miljukov sledečo izjavo:

"Rusija ima dolžnost, da nadaljuje boj za svojo svobodo, kakor tudi za svobodo Evrope. Z izpremembo vladne oblike smo pridobili simpatije nevtralcev, zlasti Švedske. Finsko je vsled obnovitve njegove ustave postalo naš odkritosrčni prijatelj. Naši zavezniki so takoj stopili v zvezo z novo vlado, ker so vedeli, da je bila dosedanja vlada ovira organizaciji ruskega naroda za končno zmago. Danes ni Rusija več breme v sodelovanju zaveznikov. Danes je uspešna sila. Zato morajo obmolkniti vse govorice o separatnem miru Rusije. Nerazumno bi bilo, če bi se svobodna Rusija sporazumela z reakcionarno Nemčijo."

Na Francoskem je Ribot sestavil novo vlado, kateri je zbornica izrekla zaupanje s 440 glasovi proti 140. — Kakor se vidi, ne velja na Francoskem načelo, da ne sme biti opozicije proti vladi, dokler je vojna. Briand se je moral celo umakniti, ker je bila opozicija premočna. Zdi se, da se zahteva absolutna sloga le v Nemčiji. Taka sloga seveda ne more biti nič druzega, kakor slepa pokorščina.

V Evropi je nekoliko ljudi, ki žalujejo, ker se je Nikolaju Romanovu strkljala krona z glave. Nobeden pa ne toliko, kolikor njegov "sovražnik" Viljem Hohenzollern, doslej še imenovan Wilhelm der Zweite.

Slika industrijalnega razvija.

Med najglasovitejša podjetja v Zedinjenih državah spada Fordova avtomobilska tovarna v Detroitu. Glasovita je pa zato, ker ima Ford sijajen talent za reklamo in je v tem oziru posekal marsikaterega mnogo večjega denarnega magnata. Ford razume, da je prvi pogoj uspešne reklame čim širša seznanitev z občinstvom. V ta namen služijo splošno oglasi; v časopisih se oglaša, po cestnih železnicah, po kolodvorih, po letakih in lepakih in na razne načine, ki si jih nanovo izmišljajo anončni eksperti.

Ampak reklama je mnogo uspešnejša tam, kjer ne kaže naravnost svojega pravega lica. Kdor išče kakšen predmet, ki bi ga rad kupil, pogleda med oglase; ampak čitatelj, ki ne misli na kupčije ,pogleda oglas le slučajno iz radovednosti, ali pa če se tako vsiljuje njegovim očem, da ga ne more prezreti. In tedaj si misli: "Eh, reklama!"

Vse kaj druzega je, če slišiš govoriti o blagu ali o fabrikantu na takem mestu in na tak način, da ne misliš na reklamo. To je razumel Ford, in zato je skrbel, da se je neprenehoma raznašalo njegovo ime, a vendar tako, da se ni blešečalo v samih oglasih in da ni bilo navidezno niti v zvezi z njegovimi kupčijami. In to se mu je izvrstno obneslo. Njegovo podjetje je uspevalo in se razvijalo iz malega v veliko in iz velikega v velikansko, in se še vedno razvija kot prava slika modernega industrijalizma in kapitalizma.

O postanku in razvoju njegove družbe poročajo:

Leta 1903 je bila organizirana Ford Motor Company. Kakor v mnogih slučajih je bil tudi tukaj začetek skromen. Avtomobilska industrija je bila takrat šele v razvoju; vendar pa je družba že prvo leto svojega obstanka izgotovila 1708 avtomobilov. Od tega leta naprej pa je neprestano napredovala, in sicer čudovito hitro. Naslednje številke nam kažejo, kako se je družba razvijala od leta do leta.

Leta 1905 je izdelala in razpečala 1695 avtomobilov; potem l. 1906, 1599; 1907. 8423; 1908. 6398. Leta 1909. pa se je pričela velikanska množitev, ki se je vse doslej nadaljevala. Leta 1909. se je izgotovilo že 10.607 avtomobilov, leta 1910. 18,664, 1911. 34,-528, 1912. 78,440, 1913. 168.220, 1914 248.307, leta 1915 308,213 in l. 1916. 533,921. Torej zadnje leto je prekoračilo pol miljona. Za tekoče leto bodo izdelali gotovo 700,000 avtomobilov. Kakor vse kaže, pa ne bo to niti zadostovalo.

Da si more človek predstavljati, kolike množine posameznih komadov se porabijo pri tej industriji, navaja poročilo natančne številke iz l. 1916.

Za 533,921 avtomobilov se porabi: Dva tovorna vozova na mesec vžigalnih klincev (spark plugs); jekla za obod (body) celih 255,000 ton; žime za sedeže 12,267,540 funtov; za strehe pri avtomobilih 57,722.500 kvadratnih čevljev guminatega blaga; koles in gumi obročev 2,669.605 in ravno toliko svetilk; za osi 4,-435,200 čevljev jekla posebno za to izdelanega; cevi za izpuhtenje dima 2,085.000 čevljev; šip 2,875,-000 kvadratnih čevljev; medenine 10,000,000 funtov samo v radiatorjih; bakrenih cevi za te radiatorje 60,000,000 čevljev.

To je samo majhen del od vsega, kar se je potrebovalo, vendar pa zadostuje, da si moremo predstaviti ogromne množine drugega materijala. Pripomniti je še treba, da je vsake tri ure zapustil po en vlak s 50 tovornimi vozovi Fordovo tovarno in da se je rabilo 56,218 tovornih vozov tekom leta, da so odvažali in dovažali to množino blaga.

Ford je "napravil", to je njegovi delavci so mu naredili zadnje leto $60,000,000 čistega dobička. Posebe pa še deset miljonov dolarjev, katere deli z delavci vsako leto.

Vseh oseb, ki so prodajale Fordove avtomobile, je bilo zadnje leto stotisoč, in če bi vsi živeli skupaj v enem mestu, bi se to povečalo gotovo za pol miljona prebivalcev, če se štejejo njih družine in le en del ljudi, ki imajo zopet od njih zaslužka.

Fordova družba je živa slika iz modernega kapitalističnega razvoja. S 1600 avtomobili se je pričelo, in v 13 letih je produkcija narasla na več kakor pol miljona avtomobilov, dobiček pa od nekaj več kakor nič na 60 miljonov.

Začetek je bil mogoč na tak način zato, ker je bila vsa industrija motorjev še v povojih in vsled tega ni bilo velike konkurence. Kdor bi danes tako z malim začel, bi imel vse drugačne izkušnje. Reklama je Fordu ,kakor smo že omenili, zelo pomagala, ker je bila nenavadno spretna. Ko je vpeljal v svojem podjetju petdolarsko plačo, je govorila o njem vsa Amerika, v Evropi pa so postali pozorni vsaj tisti, ki se bavijo s socialnimi vprašanji. Potem je vpeljal Ford za kupce njegovih avtomobilov delež od dobička. Tudi to se je krasno izplačalo. Splošno znana je njegova "mirovna ekspedicija" v Evropo. Takrat je bilo njegovo ime cele mesece v časopisih vsega sveta. Celo povsem resni ljudje so se dali premotiti in so smatrali njegovo ekspedicijo za važno mirovno podjetje. No, miru sicer ni približalo niti za en dan, ampak Ford je bil z uspehom zadovoljen; njegova produkcija avtomobilov je tisto leto poskočila od 300.000 na 533.000.

Zdaj, ko se je poostrila kriza med Zedinjenimi državami in Nemčijo, se je Ford nagloma prelevil iz absolutnega pacifista v bojnega patriota in je dal za slučaj vojne vladi svojo tovarno na razpolago. Kajpa, da zopet dobro ve, zakaj.

Fordovim delavcem so bili drugi skoraj nevoščljivi. Kaj ne bi bili! Pet dolarjev na dan se ne zasluži tako iz lepa. In vendar so Fordovi delavci sužnji kakor drugi, kajti če ne bi dali več kakor za pet dolarjev dela vsak dan iz sebe, ne bi mogel Ford imeti šestdeset miljonov dolarjev profita na leto.

Sedaj je Ford s svojo družbo iz vode in ni se mu treba bati uničujoče konkurence. Nasprotno, drugi, manjši se morajo bati njegove tekme. Kajti industrija se razvija iz malega v veliko, ne le v posameznem podjetju, ampak tudi v splošnem. Kar se ne more dovolj hitro povečati, mora poginiti .To je kakor Darwinov boj za obstanek v prirodi. Kar je najbolj sposobno, kar se najbolje prilagodi, to obstane in preživi slabejše, nesposobnejše. Današnjim razmeram pa je najbolje prilagoden velik kapital in velik obrat. In ta razvoj gre dalje in dalje, preko samega sebe, iz velikega individualnega podjetništva v družbo, v trust, dokler ne postane naposled tudi ta oblika pretesna. Neizogibno pride čas, ko mora počiti tudi ta obroč, in tedaj se mora privatna produkcija umakniti socialni.

Kongresnik Reavis iz Nebraske se je z ostro kritiko lotil navade, ki se boljinbolj širi med častniki ameriške vojske in armade. Gospodje gredo v pokoj, dobivajo tri četrtine svoje redne plače kot pokojnino, potem pa sprejemajo službe pri velikih korporacijah. Zadnja leta je šlo mnogo oficirjev v pokoj, da so prevzeli mesta v municijskih in orožnih tovarnah. Reavis trdi, da se ravno taki vpokojeni častniki najbolj upirajo načrtu, da bi prevzela vlada sama taka podjetja v svojo upravo. Ker so bili častniki vzgojeni na narodne stroške in bi torej morali čutiti dolžnost, da postavijo vse svoje sposobnosti v službo naroda, imenuje Reavis njihovo početje naroden škandal in zahteva, da se takih častnikom odvzame penzija.

Škandal je to res; razumljiv pa je v kapitalistični družbi, kjer gre vse za dobiček.

Brrr, puška! Kako nekulturna reč! — Ampak če ne bi bilo toliko pušk v rokah ljudstva, slučajno vtaknjenega v uniforme, bi bil gospod Nikolaj Romanov danas še absolutni car vseh Rusov.

V državi Massachussetts je guverner McCall po dogovoru z vojnim tajnikom naznanil, da pokliče dva polka milice v službo za zastraženje mostov, arzenalov, vodovodov in drugih javnih naprav.

Dolina je pogostoma še v temi, kadar sije na vrhovih že najsvetlejše solnce.

Pet minut pred dvanajsto.

V Berlinu so se uradni krogi zelo trudili, da bi bili dali ruski revoluciji drugačen pomen, nego ga ima v resnici. Revolucija bi bila nemškim vladajočim krogom lahko všeč, seveda pa le pod gotovimi pogoji in nikakor ne na ta način, kakor se je v resnici izvršila.

Človek večinoma najrajši verjame, kar mu je všeč. Zato so si tudi v Berlinu razlagali rusko revolucijo tako, da bi bila ugodna za Nemčijo, to se pravi ugodna za Hohenzollerne in ostale kronane veleume, katerih ima Nemčija še nekoliko, ugodna za vlado in njen sistem.

Kje bi bilo prišlo Bethmann Hollwegu na misel, da bi mogla duma odstaviti Nikolaja Romanova? Pač pa mu je naravno ugajalo, da imajo na Ruskem notranje zmede, ki lahko oslabe deželo in dajo dinastiji povod za sklenitev separatnega miru. Kdo naj bi ne razumel, da potrebuje gospod Nikolaj nujno vojake doma, če razsaja tam punt, in da jih je vsled tega treba odpoklicati od fronte? Naposled bi bil še gospod Viljem sam pripravljen posoditi iz sovražnika hitro v prijatelja izpremenjenemu Nikolaju nekoliko pruskih regimentov, da mu pomagajo potlačiti upor.

Doslej je ruska revolucija drugače potekla in se nikakor ni hotela ravnati po poročilih, prihajajočih iz Berlina. Resnica o dogodkih, o odstavljenju Nikolaja, o ustanovitvi provizorične, doslej popolnoma republičanske vlade, o rapidnem izvrševanju revolucionarnih reform je pa prišla kljub trudu cenzure tudi v Prusijo. Vznemirila je vladajoče, vznemirila je pa tudi ljudstvo — seveda vsako stran na drug način.

Nemška vlada obljubuje že nekaj časa reforme — po vojni. V pruskem deželnem zboru je nedavno govoril kancelar Bethmann Hollweg, ki je za Prusijo ministrski predsednik. Pravil je, da bo treba po vojni politične reorganizacije in da misli vlada po vojni na reformo volilne pravice za pruski deželni zbor.

Kakor je znano, velja za ta parlament še razredna volilna pravica. Voli se v treh razredih. Le delavci, ki imajo toliko dohodkov, da plačujejo tudi direktne davke, imajo v tretjem razredu volilno pravico. Pruski deželni zbor je vsled tega pravi junkerski parlament. Desetletja so se tam socialisti bojevali za splošno volilno pravico, odgovarjale so jim policijske sablje. Sedaj jim obljubuje Bethmann Hollweg volilno pravico. Ampak — šele po vojni.

Zakaj?

"Po vojni," pravi Bethmann, 'bo stala Nemčija pred gigantično nalogo, in ves narod se bo moral udeleževati pri nje rešitvi. Močna zunanja politika bo potrebna, ker bomo povsod obdani od sovražnikov, katerim se ne more stopiti z glasnimi besedami, ampak z vso notranjo silo naroda nasproti.

"Vso silo naroda je le tako mogoče spraviti v rabo, da se podeli narodu splošno sodelovanje pri državnih opravkih. Gorjé državniku, ki ne spozna znamenj časa in ki misli, da bo mogel po tej katastrofi, kakršne svet še ni doživel, nadaljevati svoje delo na tisti točki, kjer ga je prekinil!"

Gorjé državniku, ki ne spozna znamenj časa! Gorjé torej tudi Bethmann Hollwegu.

S tem, da napoveduje slavni kancelar Nemčiji, da bo po vojni obdana od sovražnikov, še nikakor ni dokazal, da spoznava znamenja časa. Prav zdaj je za resničnega državnika najlepša prilika, da opazi in pozna znamenja časa. Kažejo se v Petrogradu, v Moskvi, v Sibiriji! Kar se zdaj tam godi, je veliko, značilno, poučno.

Scheidemann, vodja socialno demokratične večine v nemškem rajhstagu, ki je od začetka vojne tako zvesto podpiral vlado in zlasti Bethmann Hollwega, kakor da je pozabil na vso svojo preteklost, je vendar veliko bolje spoznal, kaj pomenijo dogodki v Rusiji. V "Vorwaertsu" je napisal članek, v katerem pravi:

"Ni treba veliko besed, da se raztolmači, zakaj je skoraj ves svet zoper nas. Odgovor dobimo kmalu. Ves svet vidi med našimi sovražniki več ali manj razvite oblike demokracije, v nas pa vidi le Pruse.

"Na to smo vedno odgovorjali kazoč na ruski absolutizem, toda sedaj je padel carizem, in carjev naslednik naj zasede prestol le tedaj, če privolijo zastopniki ljudstva v to. Ti zastopniki bodo izvoljeni na podlagi splošne, enake, tajne in direktne volilne pravice.

"V Aziji je država mandarinov nasprotovala vsaki reformi. Mandarini soželeli cesarja z absolutno oblastjo, dokler izpolnjuje njihovo voljo. S tem so izpodkopali temelje monarhije in položili fundament za republiko. V srednjeevropskih cesarstvih skušajo sorodni duhovi zgraditi podoben kitajski zid in preprečiti vsako reformo. Ura kaže pet minut pred dvanajsto. Oni mislijo, da morejo ustaviti tok časa, če pomaknejo kazalo na uri nazaj.

"Zakaj se plaše kancelar brezpogojne potrebe? Večni obotavljalec, večni zakasnilec hoče Bethmann Hollweg po vojni pričeti s tem, da kurira Prusijo. Tudi Rusija je obljubovala vsakovrstne reforme po vojni; toda Rusom je trajala vojna predolgo. Zakaj odkladati na jutri, kar je danes neizogibno potrebno, kar je celo kralj že pred leti označil za eno najnujnejših državnih zadev? Zdaj je čas za odločilno akcijo. Težave, ki nastanejo iz tega, da vpelje vlada državnozborsko volilno pravico za pruski deželni zbor, so kakor perje lahke, če se primerjajo s težavami, ki nastanejo, ako je ne vpelje. Kancelar naj bi ne zamudil ne enega dneva. Prusko ljudstvo v vseh drugih nemških državah bo stalo kakor en mož za njim, če bo ravnal odločno."

Toda Scheidemann prigovarja Bethmannu zaman. On in vladajoči krogi na Nemškem sploh ne verjamejo, da kaže ura pet minut pred dvanajsto. Trdno so prepričani, da ostane nemški narod potrpežljiv, kakor je bil doslej in da bo čakal do konca vojne, ko bo vlada v "normalnih" razmerah lahko zopet z njim ravnala z 'normalnimi policijskimi' sredstvi.

V berlinskem "Lokal Anzeigerju", ki se lahko smatra za Bethmannovo glasilo, je bil odgovor na Scheidemannov članek, in v njem je rečeno:

"Izpremememba pruskega volilnega sistema je bila obljubljena že pred enim letom; po vojni se bo o njej razpravljalo in tedaj se bo z mirno temeljitostjo prevedla v prakso. To ni nič novega. To je očividno dejstvo. Zahtevati to za jutri in v zvezi s tem celo zapeti slovesno himno ruski revoluciji, je tako nezanesljivo podjetje, da ga je treba odklanjati. Gotovo je, da ni ministrski predsednik Bethmann Hollweg s svojim govorom nameraval takega rezultata.'

Gotovo. Bethmann Hollweg na noben način ni nameraval takega rezultata. Bethmann Hollweg ne mara, da bi se danes govorilo o reformah, da bi se danes zahtevale reforme, za katere vendar lahko še pojutrišnjem ogoljufa narod. Bethmann Hollweg tudi ne mara, da bi se pela himna ruski revoluciji. Sploh ne revoluciji, še posebno pa ne ruski. Nemčija ima sicer vojno z Rusijo. Ampak Bethmann Hollweg in Viljem ne bi bila nikakor rada premagala Nikolaja Romanova.

Posebno pa ne gre, da bi se ruski revoluciji pela himna, odkar je postalo mogoče, da ne dobi car sploh več naslednika. Ruska republika? K vragu! Rusija je preblizu Prusiji! Da je imela Rusija absolutističen režim, to je bilo že imenitno; za to jo je uradna Nemčija rada imela za sosedo. Ampak imeti za sosede na vzhodu in na zapadu republike, to bi bilo vendar preveč. Ne, za to se Bethmann Hollweg ne navdušuje.

Vpraša se le, če ne pride vendar tudi na Nemškem še čas, ko se ne bodo zanimali za to, zakaj se Bethmann in Viljem navdušujeta ali ne navdušujeta.

Karel Marx in balkansko vprašanje.

Pred krimsko vojsko, ko ni bilo po celi Evroji najmanjšega razumevanja za balkanske narode in razmerja z rusko državo, je spisal Karl Marx 21. 5. 1853. za newyorško Tribuno sledeči članek:

Vidimo, kakor se evropski državniki v svoji omejenosti okamenele diplomatične rutine in mehanične duševne vztrajnosti plašijo pred odgovorom: Kaj bo iz Turčije v Evropi? Že davno so Palmerstoni, Metternichi in Guizoti obupali, ker ne morejo najti rešitve tega vprašanja, med tem pa brez obzira na vse diplomatske angleške in francoske note in intrige Rusija prodira, a neodoljivo.

Četudi so si stranke v vseh deželah Evrope sveste tega stalnega prodiranja, ga ne more nobeden oficijelni državnik razjasniti. Vidijo to prodiranje, vidijo njega učinek, celo njegovo zadnjo posledico, ali na noben način ne morejo opaziti vzroka. In vendar ni nič laže razjasniti kot to. Velika gonilna sila, katera pomaga Rusiji pri prodiranju v Carigrad, je ravno ono geslo, s katerim se hoče to prodiranje preprečiti: Teorija o vzdržavanju status quo.

Iz česa pa obstaja ta status quo? Za podanike krščanske Turčije ne pomeni nič druzega, nego ovekovečenje tlačanstva, katero nad njimi vrši Turek. Dokler jih turška vlada drži podjarmljene, vidijo v glavarju pravoslavne cerkve in v vladarju nad 60 miljoni pravoslavnih krščanov svojega prirodnega zaščitnika in osvoboditelja. Ta diplomatski sistem, naj se prepreči rusko prodiranje s status quo, goni 10 miljonov pravoslavnih krščanov v evropejski Turčiji, da se morajo obračati proti Rusiji radi zaščite in pomoči.

Poglejmo za trenotek historična fakta. Rusija še pred Katarino II. ni opustila prilike, da bi na Romunskem ne ustvarila povoljnih razmer zase. To se ji je posrečilo tako dobro, da je Rusija z Odrinskim mirom 1829. dobila v teh deželah več pravic, nego jih je imela sama Turčija. Ko je l. 1804. vzplamtela srbska revolucija, je Rusija takoj vzela pod svojo zaščito spuntano rajo in ker ji je v dveh vojnah pomogla, je tudi z dvema pogodbama utrdila avtonomijo srbske zemlje. Kdo je rešil borbo, ko so se Grki spuntali? Ne zarote in vstaje Ali-paše iz Janjine, ne bitka pri Navarinu ali francoska vojska v Moreji ali konference in protokoli v Londonu, marveč general Djebić, ki je z rusko vojsko primarširal čez Balkan v dolino Marice. In ko je Rusija komodno delovala na raztelesenju Turčije, niso zapadni diplomati prenehali propovedavati o posvečenem status quo in o nerazdeljivosti Turčije. Dokler bo ta tradicija temeljni motiv diplomacije zapadnih držav, toliko časa bo devet desetin prebivalstva evropejske Turčije gledalo in videlo v Rusiji svojo oporo, svojo zaščito, svojega osvoboditelja, svojega mesijo.

Predstavimo si za trenutek, da bi se grško-slovansko prebivalstvo osvobodilo turske vlade; da na balskem poluotoku velja režim, ki je primenjen potrebam prebivalstva. Kakšen bi bil takrat položaj Rusije?

Znano dejstvo je, da se je v vsaki državi na turškem ozemlju, katera je uspela, da postane ali celoma ali deloma neodvisna, takoj razvila jaka antiruska stranka. Če se to godi celo v času, ko vidijo vazali v Rusiji oporo proti turškemu potlačevanju, kaj bi smeli pričakovati, kadar bi izginil strah tega potlačevanja?

Ali bi ne vzplamtela svetovna vojna, kadar bi prenehal turški vpliv na Bosporu, kadar bi se razne narodnosti in veroizpovedanja balkanskega poluotoka osvobodile, kadar bi se široko odprla vrata mahinacijam in intrigam protislovnim željam in interesom velevlasti Evrope? — Tako se vpraša klavrna rutina diplomacije. Kako pa naj bi bili za tako delo sposobni Palmerstoni, Aberdini, kako toliko ministrov vnanjih poslov na kontinentu — le z jezo morajo misliti na kaj takega. Dočim je človek, ki poučuje zgodovino, vajen diviti se večni premembi ljudske usode, v kateri ni nič stalnega izven nestalnosti, nič nepremenljivega izven premembe, kdor je sledil železnim korakom zgodovine, katerih odmevi grme po razvalinah velikih cesarstev, neusmiljeno iztrebljajo cele generacije, kdor ima oči ter vidi, da noben demagogični klic in nobena puntarska proklamacja ne more imeti toliko revolucionarnega učinka, kolikor ga imajo priprosta dejstva ljudske zgodovine, kdor more pojmiti ogromni revolucionarni značaj sedanje dobe, v kateri para in veter, elektriciteta in tiskarsko črnilo, artilerija in zlati rudniki v medsebojni zvezi izzivljejo več prememb in revolucij v enem samem letu, nego je to prej storilo celo stoletje, ta se nikakor ne odplaši, da bi si ne postavil zgodovinskega vprašanja samo zaradi tega ne, ker bi njega pravilna rešitev mogla imeti za posledice evropejsko vojno.

A vlade s svojo staro modno diplomacijo ne rešijo nikdar te težkoče. Kakor rešitev mnogih drugih problemov, tako je tudi rešitev turškega problema rezervirana evropejski revoluciji.

Bila bi igra fantazije, ako bi se hotel skicirati načrt delitve evropejske Turčije. Moglo bi se zamisliti najmanj dvajset projektov, od katerih bi bil eden zanimivejši od drugega. A mi se nečemo oddajati fantastičnim projektom, hočemo le poskusiti, da na temelju nepobitnih dejstev dobimo obče gledišče za vprašanje. Tedaj pa uvidimo, da ima vprašanje dve strani.

Prvo nepobitno dejstvo je, da je poluotok, ki se zove samo evropejska Turčija, prirodno naseljenje jugoslovanskega plemena. Od dvanajst miljonov prebivalcev pripada sedem miljonov nanje. Že 1200 let drži to zemljo. Ako postavimo na stran malo število prebivalstva, katero je tudi slovanskega porekla, a si je prisvojilo grški jezik, tedaj ostanejo kot tekmeci Jugoslovanom samo še turški in arnavtski barbari, kateri so že od davna pokazali, da so trdovratni protivniki vsakega napredka. Nasproti njim so Jugoslovani, kateri tvorijo jedro poluotoka, edini nosilci civilizacije. Oni res še niso konstituirali naroda, a v nizirano jedro naroda. Srbi imajo svojo zgonizirano jedro naroda. Srbi imajo svoje zgodovine in svojo literaturo. Svojo notranja neodvisnost imajo od enajstletne hrabre borbe proti sovražniku, kateri je številoma mnogo močnejši od njih. Oni so zadnjih dvajset let kulturno močno napredovali; krščani v Traciji in Macedoniji, Bolgari in v Bosni jih smatrajo kot središče, okoli katerega se skupijo v bodočih borbah za neodvisnost. Lahko se trdi, da se neposredni ruski vpliv na Slovane na Turškem iztisne bolj, ko se učvrsti Srbija in srbska nacionalnost. Srbija je morala, da utrdi samostalni položaj kot krščanska država, vzeti od zapadne Evrope nje politične institucije, nje šole, njeno znanost, nje industrijske izume. S tem se tudi pojasnjuje anomalija, da je Srbska, četudi pod ruskim patronatom, že od svoje osvoboditve sem ustavna monarhija.

Kakršna že si bodi vez krvnega sorodstva in skupne vere med Rusi in Jugoslovani, njih interesi se bodo križali od onega dne, ko se Jugoslovani osvobode. Trgovinske potrebe, katere izhajajo iz zemljepisnega položaja obeh dežel, pojasnijo stvar. Rusija, kompaktna zemlja brez morske obali, proizvaja danes v glavnem agrarne produkte, morda bo pozneje tudi industrijske. Grško-slovanski polotok pa je dejanski majhnega obsega, ali njegove prostrane obali opljuskavajo tri morja do katerih tudi Ruska eno vlada. Balkanski polotok je predvsem trgovinska dežela tranzitnega prometa, četudi ima sama najboljših sredstev za lastno neodvisno produkcijo. Ekonomija Rusije stremi za monopolom, ekonomija Jugoslovanov za ekspanzijo. Poleg tega so tekmeci v centralni Aziji, ker ima Rusija najživejše interese, da se prodajajo le njeni produkti, Jugoslovani pa imajo že danes največ interesa, da uvažajo na vzhodna tržišča produkte zapada. Kako bi torej bilo mogoče, da se ta dva naroda združita? Turki, Jugoslovani in Grki imajo realno več skupnih interesov z zapadno Evropo nego z Rusijo. In kadar se železniške proge, katere bi vezale od Ostende, Havra in Hamburga preko Pešte, Belgrada in Carigrada, kakor se to sedaj namerava, izgrade, mora postati vpliv zapadne civilizacije in trgovine na jugovzhodu Evrope še vztrajnejši.

Z druge strani Slovani na Turškem silno mnogo trpe od suženjstva, v katerem jih drži mohamedanski razred spahijev, ki so ob enem vojaki, katere morajo vzdržavati. Ta vojna posadka zedinjuje v sebi dve javni funkciji, po eni strani vojaško, po drugi strani pa administrativno-sodnijsko. No, pa tudi ruski vladajoči sistem, kolikor ni kombiniran s fevdalnimi institucijami, ni nič druzega nego vojaška okupacija, ker so meščanske oblasti in sodna hierarhija organizirane na vojaški podlagi in ker mora narod vse to vzdržavati. Ako bi kdo mislil, da odgovarja tak sistem jugoslovanskemu značaju, ta naj nekoliko pregleda zgodovino Srbije od 1804. Karadjordja, osnovatelja srbske neodvisnosti je narod odpustil in Miloša Obrenoviča, ki je neodvisnost obnovil, napodil zgrda iz dežele za to, ker sta poskušala uvesti ruskoavtokratičen sistem z vsem svojim spremstvom: korupcijo, polvojaško birokracijo in pašcvsko eksploatacijo.

Evo vam torej proste in definitivne rešitve balkanskega vprašanja. Zgodovina kakor tudi dejstva današnje dobe kažejo na ustanovitev svobodne neodvisne krščanske države na razvalinah muzilmanskega cesarstva v Evropi.

Angleška ne more nikdar dopustiti, da se Rusija dokoplje do Carigrada. Ona mora onemogočiti organiziranje neodvisne slovanske države, namesto ošibele trhle Visoke Porte. Kdor hoče danes pomagati demokratičnim idejam Evrope, ta mora gledati, da z vsemi sredstvi pomaga razvijanju industrije in prosvete, zakonitosti in instinkta za svobodo in neodvisnost pri krščanskih vazalskih državah Turčije. Bodoči mir in napredek človeštva stoji s tem v najintimnejši zvezi. Kadar se resno hoče žeti in ob času, se mora obrniti največja pažnja na to, kako se obdelava zemlja in kako se v njo seje seme!

Razkol v slovenski klerikalni stranki.

Že od lanske pomladi se širijo vesti, da je nastal v klerikalni stranki oster spor med Šušteršičevimi in Krekovimi pristaši. Da si oba nista bila odkritosrčna prijatelja, je že stara reč. Nasprotje je nastalo že takrat, ko je Šušteršič opeharil Kreka za državnozborski mandat v tedanji peti kuriji. Toda diplomatom v stranki se je vselej, kadar se je spor kaj poostril, posrečilo, da so ga izgladili. Krek je nedvomno inteligentnejši v stranki, ampak Šušteršič je dobil vodstvo v roke, ker so klerikalci mislili, da ga potrebujejo za reprezentacijo v "višjih" krogih in ker je neizmerno predrzen.

V zadnjih časih, ko se je Šuštaršič v stranki tako povzpel, da ga je morala sprejeti za deželnega glavarja, je postal Krek odvisen od njega, ker ni imel v neki aferi toliko poguma, da bi bil odkrito prevzel odgovornost za svoje postopanje. To se je zgodilo prav tisti čas, ko je bilo v stranki največ tihe opozicije proti Šušteršiču in so nezadovoljneži le čakali na trenotek, da se jim postavi Krek na čelo.

Med vojno se je Kreku vrnil pogum. Kako se je to zgodilo, ne vemo; nekoliko je nedvomno tudi naziranje o vojni vplivalo na to. Šušteršič zastopa v stranki absolutno avstrijsko, črno rumeno, dr .Krek pa bolj narodno, kolikortoliko jugoslovansko strujo. Morali so biti pač tudi drugi vplivi; kakšni, zvemo šele po vojni.

Da je v stranki res razkol, je nedvomno. Potrjujejo in ilustrirajo ga tudi sledeča poročila o občnem zboru "Zadružne Zveze," velike klerikalne gospodarske organizacije, o kateri poroča zadnja statistika sledeče:

"Leta 1915 je imela "Zadružna Zveza" 585 zadrug s 410,200 zadrugarji. Istega leta je znašal novčni promet Zveze 159,331,418 kron. V zadružne novčne zavode je vloženih 25,787.462 kron. Posojil je izdanih 12,042,049 kron. Novčni promet Zveze je bil leta 1915. za 79,787,003 krone večji nego 1914. Istega leta so se novčne vloge povečale za 10,300.000 kron, a posojila zmanjšala za en miljon."

Na tem občnem zboru se je spor med Šušteršičevci in Krekovci očitno pokazal, tako da ga tudi v javnosti ni bilo mogoče zatajiti.

Klerikalni "Slovenec" je o njem poročal:

"30. decembra je bil veliki zbor "Zadružne Zveze." Pri volitvi v nadzorni odbor je nastal spor, zbog kojega je odstopilo več članov uprave in nadzornega odbora, med njimi tudi direktor Traven. V interesu gospodarskega napredka našega naroda obžalujemo, da se je ta spor pripetil v naši centralni zadružni organizaciji, katera združenje vse slovenske pokrajine. Želimo, da se ta spor kmalu reši na podlagi stvarnih dogovorov, kajti v današnjih dneh se gre za nas Slovence o "biti ali ne biti", pa treba da smo ne samo politično, nego tudi ekonomski tesno združeni, da moremo v danem trenotku pripravljeni v imenu naroda braniti naše pravice"

"Slovenski Narod" (8. 1.) je prinesel po katoliškem "Grazer Volksblattu":

"Na dan 31. decembra pr. l. se je sestal v slavnostni dvorani hotela 'Union' veliki zbor 'Zadružne Zveze' (gospodarske organizacije, razširjene po Štajerski, Koroški, Kranjski, Goriški, Istri in Dalmaciji, v zvezi s Šusteršičevo ali Slovensko Ljudsko Stranko, katero je organiziral dr. Krek.) V Zvezi se nahaja nad 500 zadrug, novčnih zavodov, krajevnih zvez in gospodarskih or-

(Konec na 6. strani.)

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908. | Inkorporirana 29. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

PREDSEDNIK: Ivan Prostor, 6120 St. Clair Ave. Cleveland, Ohio.
PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 50, West Newton, Pa.
TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.
POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidrich, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.
BLAGAJNIK: Josip Zele, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovčič, 20 Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
3. nadzornik: Jakob Kocjan, 1400 E. 52d St., Cleveland, Ohio.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavriš, box 8, Yukon, Pa.
2. porotnik: Frank Bavdek, 6303 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
3. porotnik: Anton Welly, box 53, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Frank Škufca, 485 2nd St., Conemaugh, Pa.
Ivan Jager, b. 543 Woodland Ave., Conemaugh, Pa.
Franc Kos, Conemaugh, Pa.
Mihael Flek, R. F. D. 7, b. 143-a, Johnstown, Pa.
Jakob Rupert, b. 238, South Fork, Pa.
Ivan Hribar, 709 Brood St., Johnstown, Pa.
GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar na se pošilja edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovlja: Blas Novak, Conemaugh Deposit Bank, Conemaugh, Pa., in tako naslovljene pošilja z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

NEKOLIKO POJASNILA!

Cleveland, O.

V št. 496 Proletarca je izšel protest od društva št. 1. S. D. P. Zveze, v katerem članstvo omenjenega društva protestira proti selitvi gl. urada S. D. P. Zveze.

Meni, kot gl. predsedniku organizacije, se je kar čudno dozdevalo, čemu protest, čemu članstvo razburjati? Torej po sklepu zadnje konvencije, katera se je vršila v Pittsburghu, je bilo z večino sprejeto od zastopnikov Zveze, da se gl. urad Zveze premesti v kakšno drugo mesto, ter so bila nominirana tri mesta od delegatov, namreč Greensburg, Pittsburgh in Johnstown, ter da potem članstvo odloči s splošnim glasovanjem, kam da naj se gl. urad premesti. Torej priznam sam, da se nismo ravnali sedanji gl. odborniki po sklepu konvencije, ker je gl. urad še ves čas na mestu, kjer je bil, ter bi apeliral zaradi tega pregreška na članstvo, da naj nam oprosti! (Društvu št. 1. smo pa ustregli, kot razvidno iz protesta.) Da se ni premestil gl. urad Zveze, navajam tukaj vsemu članstvu sledeče razloge:

Vsi gl. odborniki, navzoči na letni seji dne 4. jan. 1917 smo o sklepu konvencije debatirali, ter priznali zaključek, da bo zvezina blagajna, ako za nedoločen čas premestimo gl. urad Zveze, precej oškodovana. Ker deloma vsi gl. odborniki Zveze zastopamo idejo združenja vseh Sl. podp. organizacij, ter upam in želim, da bomo organizacijo združili, jo bomo tudi premestili tja, kjer bo sedež združene organizacije, po mojem mnenju v najkrajšem času. Toliko v prijazno naznanilo, posebno društvu št. 1.

S sobratskim pozdravom
John Prostor,
preds. S. D. P. Zveze.

REFORMA TEMELJEV SREČE.

Jako me veseli čitati razmotrivanja o združitvi slov. naprednih podpornih organizacij. Zadeva je v resnici velevažna za splošnost slovenstva, za kar zasluži razmotrivanja in razpravljanja v svrho povoljne rešitve. Zasluži razpravljanja pravim, da razpravljanja — a potrebno je razsodno razpravljanje — za dosego razsodne rešitve.

Pogosto se vprašuje: kdo vendar — katera organizacija, oziroma katere organizacije gl. odbor — zadržuje združitev? Še pogosteje se pa menda temu vprašanju odgovarja, in ti odgovori navadno prihajajo v javnost od oseb, ki imajo jako malo pojma o združevalnem delu ali pa nič.

Vsekakor je važno vedeti vzroke odlašanja združitve. Ali preden more ena ali druga oseba to vprašanje povoljno rešiti, mora brezpogojno poznati delo in okoliščine posameznih, za združitev odločenih podp. organizacij.

V Prosveti št. 60 z dne 13. marca sem čital pod naslovom "Zmerna varčnost je temelj sreče" med drugim tudi razpravljanje o združitvi S. D. P. Z. s S. N. P. J. Sploh pa to ni nikakršno razpravljanje, ampak le golo očitanje gl. odboru S. D. P. Z., da zadržuje združitev, češ, da se posamezni gl. odborniki držijo polnih koritov, iz katerih hočejo kolikor časa mogoče zajemati svojo medeno eksistenco.

Po mnenju filozofa preperelih otrob leži vsa krivda zavlačevanja združitve podpornih organizacij v gl. odboru S. D. P. Z. Predrzne se celo, nas pitati s hinavsko politiko.

V odgovor temu članku naj omenim, kar se tiče pisca, le, da skuša dotičnik razpravljati o zadevi, katere bistvenega gibanja sploh ne pozna, kajti, ako bi zasledoval tozadevno delo od strani S. D. P. Z., bi vse drugače sodil, na kar bi šele mogel o zadevi stvarno razpravljati — ako hoče biti nepristranski.—

Kar se tiče obsojanja prvakov (oziroma potulmjenih politikarjev) pri S. D. P. Z., kateri ovirajo združitev, kateri hočejo biti absolutni gospodarji ljudskih inštitucij, vse to le zato, da ostanejo pri polnem koritu, se smatram osebno napaden, kot edini — za boro eksisteneo zadostno plačani gl. odbornik S. D. P. Z.

Temu napadu si dovoljujem odgovarjati, da je moj obstanek — kot vsakega delavca—, odvisen od dela; nikdar do sedaj pa še ni bila moja eksistenca odvisna od ene gotove stroke, še manj pa od kakšnega posameznega podjetja, in še manj pa od kakšne podporne organizacije ali ljudske inštitucije.

Ko sem prevzel svoje sedanje delo, nisem pričakoval, da bom v tem času še tičal tu v Conemaugh, kajti pričakoval sem uresničenja združitve do tega časa.

Podtikanje hinavske politike poštenim ljudem bi prej pričakoval od kakšne propalice, kot pa od kakšnega raziskovalca "temeljev sreče."

Povdarjal sem že večkrat in zopet ponavljam: Sobratje in čitatelji teh vrstic, zasledujte delo in gibanje v prilog združenja slov. naprednih podp. organizacij. Zasledujte oficielna poročila raznih organizacij (posebno svoje). Pridite v javnost z razsodnimi nasveti in razpravljanji, da se želje večine prej ko mogoče uresničijo.

Sicer ne ljubim osebnega pričkanja in tudi ni moja navada spravljati svojega bližnjega v zadrego ali sramoto; a moja narava že običajno zahteva obračun po poti, po kakršni pride napad, zakar podajam odgovor piscu imenovanega obrekljivega članka v javnosti.

Prizadetemu modrijanu pa naj tem potom svetujem, da se v bodoče o zadevi, o kateri hoče pisati članke, prej bolj informira, preden jih spušča v javnost, ako se hoče izogniti neljubi blamaži.

S sobratskim pozdravom
Blaž Novak
tajnik S. D. P. Z.

Razvoj v slovenski klerikalni stranki.

(Konec s 5. strani.)

ganizaciji. Veliki zbor je bil dobro obiskan. Predsedoval je predsednik, znani jugoslovanski organizator zadrug dr. Ivan E. Krek. Pri pretresanju poedinih točk je prišlo med pristaši drja. Kreka ter kranjskega glavarja in predsednika Sl. Ljudske Stranke drja. Šušteršiča do ostrih besed, osebnih in ekonomskih napadov in očitanj, ki so postala tako resna, da se je razprava morala prekiniti. Od strani predsednika drja. Kreka so se udeleževali razprave vikar in urednik Franjo Smodej iz Celovca, poslanec v parlamentu in štajerskem deželnem zboru Franjo Pišek iz Maribora, svečenik Streicher (?), poslanec v parlamentu profesor Evgen Jarc in profesor Remec; a od stranke drja. Šušteršiča monsignor, kanonik in kranjski deželni odbornik dr. Evgen Lampe, direktor Traven, dr. Dermastija, odvetnik in kranjski deželni odbornik dr. Pegan in še nekoliko drugih delegatov. Pri volitvi nadzornega odbora je glasovalo 2,810 članov, od katerih je lista drja. Kreka dobila veliko večino, t. j. 1,617 glasov proti 1,196 glasov dr. Šušteršičeve liste. Šušteršičeva skupina je predlagala, da se izbere stari nadzorni odbor, a skupina drja. Kreka je ta kompromisni predlog odločno odbila in podala novo listo. Ko je bil naznanjen izid volitve, je Šušteršičeva skupina glasno protestirala in zapustila dvorano z vzkliki: "Na svidenje čez štirinajst dni." Deželni poslanec Ivan Piber, ki je bil izvoljen od obeh strani, je izjavil, da v takih okoliščinah ne more sprejeti izvolitve. Zbor je trajal celih pet ur. V Ljubljani se govori o velikem in resnem razdoru v stranki. V zadnjem času se je govorilo, da je edinost stranke iznova v nevarnosti, in dogodki na zboru 'Zadružne Zveze' so dovolj pokazali, da je pomiritev voditeljev drja. Šušteršiča in drja. Kreka brezuspešna. Pravijo, da je Šusteršičeva skupina danes vložila protest pri vladi, da zbor ni bil pravilno sklican."

O tem so pisali tudi socialdemokratje v graškem 'Arbeiterwille.' Ta list piše: "Šušteršičeva skupina je kapitalistično-buržvazna. Krekova demokratsko-krščansko-socialna. Ustanovitelji 'Ilirske banke' so Šušteršičevi ljudje in naravno neprijatelji 'Zadružne Zveze.' Zbor tega bi oni radi dobili Zvezo v svoje roke, ker je Šušteršič pred petimi ali šestimi leti vložil prošnjo za ustanovitev "Zadružne banke", katera prošnja pa še danes ni rešena. Šušteršičeve pristaše je organiziral skrivaj dr. Lampe, namestnik deželnega glavarja. . . Oběni zbor je z veliko večino izvolil pristaše drja. Kreka."

* * *

Kadar se pokaže spor tam, kjer gre za denar, tedaj je nedvomno resen .

IVERJE.

Nič niso boljši ti ruski revolucionarji od caristov! Prejšnji režim je zapiral socialiste in nihiliste, sedanji pa zapira carjeve pristaše. V Carskem Selu jih imajo zaprtih krog 200. V Nikolajski gimnaziji jih imajo v eni sami dvorani 70, bivših dvornih špiclov in provokaterjev.

Da, tako z rokavicami in blagimi besedami se ne delajo revolucije, kakor mislijo nebogledi fantasti, ki mislijo, da se socialna republika enostavno odglasuje v parlamentu, pa je vse opravljeno. Ampak resnica je vendar, da se je ruska revolucija izvršila tako kulturno, brez izbruhov barbarstva in slepe maščevalnosti, da priča to najbolje o zrelosti ruskega ljudstva za svobodo.

Če bi bilo v nemški armadi kaj revolucionarnega duha, bi se moral zdaj pokazati v tistih zborih, ki operirajo proti Rusiji. Menda ga pa ni toliko, da bi se mogel pokazati.

Veliki knez Nikolaj, stric bivšega carja, ki je bil v začetku vojne glavni poveljnik na evropsko-ruskem bojišču in je mislil, da dobi zopet to mesto, izjavlja, da si ne želi povratka starega režima. Verjamemo. Če spoznava, da ni upanja v tak povratek, bi bil neumen, če bi dejal, da si ga želi. Zdi se nam, da vemo, česa bi si stari Miklavž želel v sreu; včasi je v sanjah samega sebe videl na ruskem tronu. To lahko še doživi ,če pojde tron na licitacijo. Tedaj ga lahko kupi in postavi v svojo hišo. Za svojo zabavo sedi tedaj lahko ves dan na njem.

Zedinjene države so priznale novo rusko vlado. Bilo bi pač nemogoče, da bi se zgodilo kaj druzega, ker se ne da niti misliti, da ne bi Amerika, ki je naposled vendar kolikor toliko republičanska, pozdravila odstranitve najkrutejšega absolutizma.

Ameriški veleposlanik Francis je dne 22. dopoldne, takoj ko je dobil instrukcije od vlade iz Washingtona, obiskal zunanjega ministra Miljukova. Popoldne je z vsem svojim štabom, vštevši vojnega in mornariškega atašeja, prišel v Marinsko palačo, kjer je bil zbran ruski ministrski svet, in formalno predložil čestitke Zedinjenih držav. V svojem nagovoru je dejal:

"Čast mi je kot veleposlaniku in zastopniku vlade Zedinjenih držav, poverjenemu pri ruski državi, naznaniti v soglasju z dobljenimi instrukcijami ,da bo vlada Zedinjenih držav z veseljem nadaljevala prijateljske stike z Rusijo s posredovanjem njene nove vlade. Naj trajajo prijateljske vezi med obema deželama dalje. Naj se izkažejo vzajemno zadovoljive in uspešne."

Ruski zunanji minister Miljukov je odgovoril:

"Dovolite mi, da odgovorim v imenu provizorične vlade na priznanje Zedinjenih držav. Bil sem več kakor enkrat v Vaši deželi in lahko potrdim, da so ideali, ki jih zastopa provizorična vlada, isti, na katerih je bila osnovana eksistenca Vaše dežele. Upam, da bo ta velika izpremememba zelo pomagala, da se zbližamo bolj kakor kdajkoli prej. Naznaniti Vam moram, da sem dobil zadnje dni mnogo čestitk od odličnih mož Vaše dežele, ki mi zagotavljajo, da simpatizira javno mnenje v Zedinjenih državah z nami. Dovolite mi, da se Vam zahvalim. Ponosni smo, da smo dobili prvo priznanje od dežele, katere ideale ljubimo in cenimo."

Nemčija koncentrira ogromne mase vojaštva na severnem delu ruske fronte. Zdi se, da hoče Hindenburg sam voditi napad proti Petrogradu.

Zakaj?

Ali morda zato, da prihiti na pomoč tisti revoluciji, ki so jo Rusi izvršili sami? Kdo je tako naiven, da verjame to?

Poraziti rusko revolucijo — to je jasen namen nemških priprav na vzhodni fronti.

Iz tega pa jasno sledi, da se mora Rusija braniti Nemčije, če se hoče braniti carizma. Nadaljevanje vojne proti Nemčiji je nadaljevanje ruske revolucije. Omaganje pred Nemčijo bi bila zatajitev revolucije.

To je resnica, in resnico je treba priznati. Mi smo za mir, čim je mogoč brez škode za splošne ljudske interese. Ampak mir za to ceno, da se potepta ali proda revolucija, bi bil **podlo izdajstvo.** Tisti, ki še vedno čvekajo o "miru za vsako ceno," sami ne vedo, kaj hočejo in kaj delajo. Če bi Nikolaj zbral par regimentov, da bi zopet ugrabil krono, bi bila sveta dolžnost vseh revolucionarjev, da marširajo proti njemu. Kako da proti Hindenburgu ne?

Takoj za Zedinjenimi državami so Anglija, Francija in Italija priznale novo vlado v Rusiji.

AMERIŠKI VOJNI DELEŽ.

Iz Washingtona poročajo, da bo vodila Amerika po mnenju predsednika in njegovih svetovalcev vojno po sledečem programu:

Vsak vladni oddelek mora izvršiti svoje priprave s čim večjo pospešitvijo.

Glavna vloga vlade v začetku vojne bo ta, da oksrbuje zaveznike z živili in z vojnim materijalom.

Mornarica bo služila v boju zoper submarinke in bo patrulirala po ameriških vodah, tako da bodo zavezniške pomorske sile proste za drugo stran oceana.

Ameriške armade ne mislijo poslati v Evropo, pač pa naj se poviša regularna armada na 220.-000 mož.

Po sestanku kongresa naj se mobilizira milica in poviša na 300.000 mož.

Zaveznikom naj se olajšajo posojila v Ameriki in eventualno naj jim vlada direktno finančno pomaga.

Internirane nemške ladje se zaplenijo le v slučaju sile in po vojni se plača odškodnina za to.

Z zavezniki se že vodijo pogajanja, da se izdela načrt za harmonično sodelovanje, ne pa za združitev.

Predsednik Wilson je baje prepričan, da bo kongres, kadar zasliši njegovo sporočilo, odobril te ukrepe, zlasti ker zasleduje vlada načelo, da pomaga čim več zaveznikom, ne da bi se Amerika direktno udeležila vojskovanja.

Z Londonom in Parizom je baje že dosežen sporazum v tem zmislu, da ne pošlje Amerika čet v Francijo, ker ne potrebujejo zavezniki toliko moštva, kolikor vojnega materijala in živil.

Kabinet uvažuje načrt, da bi zahteval od kongresa poldrugo miljardo vojnega kredita. Od tega bi se pol miljarde porabilo za ameriške potrebe, ena miljarda bi se pa odkazala zaveznikom. Razun tega bi vlada posredovala, da dobe zavezniki v deželi pet miljard posojila.

NEMCI V ZEDINJENIH DRŽAVAH.

Iz Washingtona poročajo o ravnanju z Nemci v slučaju vojne sledeče:

Zedinjene države so formalno odklonile priznati prusko-ameriško pogodbo iz let 1799 in 1828 v razširjeni obliki. Švicarski poslanik dr. Ritter je odposlal ta odgovor v Nemčijo.

Odgovor pravi, da priznavajo Zedinjene države pogodbo v prvotni obliki, da pa ne sprejmejo nemške razlage, po katerih se ne bi smela vlada nemških ladij niti v slučaju vojne dotakniti in priznati Nemcev v Zedinjenih državah popolnoma neomejeno svobodo.

Vlada Zedinjenih držav misli postopati po duhu pogodbe in ne bo nadlegovala Nemcev v slučaju vojne, dokler se podvržejo zakonom.

Nedvomno bo pa vlada prisilila nemške državljane, da se podvržejo registraciji in da ne smejo potovati brez dovoljenja. Splošno interniranje se doslej ni uvaževalo, ker se hočejo Zedinjene države bojevati le proti nemški vladi, ne pa proti njenim državljanom v tujini.

Vlada je prepričana, da bodo Nemci, ki žive tukaj, večinoma respektirali svoje dolžnosti kot gosti Zedinjenih držav, četudi je znano, da bodo nekateri delali težave, kar more drugim le škodovati.

Vojni urad si je že pribavil popolne informacije o različnih pravilih in podrobnostih, po katerih postopajo v drugih deželah, in je pripravljen, da izvede tisti načrt, ki bo splošno sprejet. Doslej se je izkazal kanadski načrt kot najboljši; po njem so na svobodi vsi Nemci, ki se podvržejo gotovim registracijskim predpisom in potnim omejitvam, internirani so pa le tisti, ki so znani kot sovražniki države. Po kanadskem načrtu je izmed 80.000 Nemcev njih 6000 interniranih.

Predsednik Wilson je ukazal mobilizacijo dvanajstih polkov milice za zvezno službo v desetih državah. Obenem je izdal nalog, da se poviša število moštva v bojni mornarici na 87.000 mož.

V službo so dosdej pozvane sledeče državne čete:

Massachusetts — 2. in 9. polk;
Pennsylvania — 1. in 3. polk;
Maryland — 4. polk;
District of Columbia — 1. samostalni bataljon;
Virginia — 2. polk;
Vermont 2 polka stotnija B.
Connecticut — 1. polk;
New York — 2. in 71. polk;
New Jersey — 1. in 5. polk;
Delaware 1. polka 1. bataljon;

Sedaj v zvezni službi stoječe 13. polk iz Pennsylvanije in stotniji A in B prvega polka iz Georgije ostanejo v tej službi.

Pozneje so bile poklicane še sledeče čete:

Illinois — 1., 5. in 6. polk;
Indiana — 2. polk;
Missouri — 1. in 3. polk;
Nebraska — 4. polk;
Michigan — 33. polk;
Wisconsin — 3. polk;
So. Dakota—3. bataljon 4. polka;
No. Dakota—2. bataljon 1. polka;
Colorado — 1. in 2. samostalni bataljon;
Wyoming — 2. samostalni bataljon;
Ohio — 3. in 6. polk;
Washington — 2. polk;
Oregon — 3. polk;
California — 2., 5. in 7. polk;
Idaho — 2. polk;
Montana — 2. polk.

Ko so se prekinili diplomatični stiki med Ameriko in Nemčijo, je ostal ameriški poslanik za Belgijo Whitlock v Bruslju, da bi vodil ameriško podporno akcijo za Belgijce. Sedaj je ameriška vlada odpoklicala njega in vso ameriško podporno komisijo; vlada izjavlja, da se je to zgodilo zato, ker so nemške oblasti kršile vse slovesne obljube, da se pomožno delo ne bo oviralo. Withlock je odšel v Havre, kjer je provizorična belgijska vlada.

Nihče ne ve, koliko je imel car dohodkov kot vladar. Pravijo, da je dobival 12 in pol miljona na leto. To pa ni natančna svota, kajti v ruskem zakoniku ni postave, ki bi določevala, koliko ima car plače. Car je lahko po svoji volji določil svoto, katero je hotel imeti in ni mu bilo šele treba dovoljenja ministrstva, še manj dovoljenja dume. Poleg teh dohodkov je imel ruski car še mnogo večje privatne dohodke od posestev in rudnikov.

Kakor pravi "Almanach Hachette", je dobival car 42 in pol miljona dolarjev na leto ali $85 na minuto.

Poleg tega je imel še več dohodkov, ki pa so določeni za vzdržavanje carske rodbine. Te dohodke je dobival od posestev rodovine Romanovičev, ki merijo 680,938,927 akrov, od katerih je produktivnih 32 miljonov akrov. Na leto donašajo nad 10 miljonov dolarjev. Ta svota se porabi za vzdržavanje velikih knezov in kneginj, katerih je 46. Mnogi od teh imajo še svoje privatne dohodke, ali kot častniki v armadi in mornarici, ali na kakšnih drugih važnih mestih.

Ruska avtokracija je bila politična oblika vlade in zelo dobičkanosna.

Iz tega sledi, da bo imel novi režim, če hoče biti temeljit, že z vprašanjem Romanovove familije dovolj opraviti. Verjeti ni, da si bo hotel natovoriti breme 46 lenuhov, ki izsesavajo Rusijo brez vsake druge pravice, kakor po tej, da so prišli na svet kot Romanovi.

Upajmo, da reši nova Rusija tudi to vprašanje v prid ljudstva.

Uradniki državnega oddelka, vojnega in mornariškega urada so imeli v soboto sestanek z zastopniki ameriškega časopisja in so se dogovorili o prostovoljni cenzuri, kateri naj se časopisi podvržejo v interesu deželne obrambe. Izostanejo naj vse vesti, ki bi mogle dajati sovražniku pojasnila o politiki in o ukrepih vlade, kakor tudi vse vesti o gibanju bojne in trgovske mornarice. Če je važnost kakšne vesti dvomljiva, naj se vprašajo zastopniki vlade za navodilo. Informacije, poročila in govorice, ki pripisujejo vladi kakšno držanje v mednarodnem položaju in niso odobrene o dpredsednika ali od kakšnega člana kabineta, naj se ne objavljajo brez dogovora z državnim oddelkom.

Z razgrnjenimi rjuhami se ne prepreči prihod dneva.

Dopisi.

Lawrence, Pa.

Cenjeno uredništvo:—

Da ne boste mislili, da smo sodrugi v tej novi hitro napredujoči slov. naselbini vrgli puške v koruzo od strahu pred bosi ali črnosuknježi, imam sporočiti javnosti, da smo imeli dobro obiskan shod dne 18. marca, na katerem je govoril kot glavni govornik sodrug Dalton Clark, soc. advokat ter tajnik County stranke v Washington, Pa. Izvajanju mladega govornika, v katerega moramo staviti socialisti vse nade, je sledilo burno aplavdiranje. Dokazal je, da leži krivda za današnjo draginjo in strah pred vojno na ljudstvu, ker glasuje za starokopitne kapitalistične stranke. Rezultat tega shoda je, da se ustanovi nov močan soc. klub. V ta namen je sklican drug javni ljudski shod v slovenskem jeziku, oziroma ustanovna seja v nedeljo dne 1. aprila v dvorani dr. Prosveta št. 245 S. N. P. J. Sodrugi iz sosednjih naselbin so nam obljubili pomoč, da nas posetijo na omenjeni dan. Upamo, da ne ostane noben Slovenec doma za pečjo na ta dan, temveč se pridruži močni armadi, katera se bori z uma svitlim mečem. Ne ostanimo zadej za drugimi slov. naselbinami, ampak korakajmo naprej, kot smo si začrtali pot. Ne posnemajmo onih, katerim je srce v hlače zlezlo. Delavec, ki se ne bori za odpravo gnilih razmer, ni vreden, da bi končno užival sad drugih.

O delu naj poročam toliko, da je pravcato preseljevanje na dnevnem redu, kot drugod, dasi se dela vsak dan. Ako dobi kdo slabši prostor v rovu, si takoj zveže orodje in hajd drugam, kjer ni nič bolje ali pa še slabše. Kljub temu se število Slovencev množi in društvo štv. 245 S. N. P. J. koraka proti številki sto, kar upamo doseči drugi mesec, ako količkaj napnemo agitatorično struno. Smelo trdim, da bomo imeli danes leto eno najmočnejših društev v Pennsylvaniji, spadajočih k S. N. P. Jednoti. Torej sosednja društva look out! da vas ne prekosi najmlajše društvo. Oprostite!

Končno naj še omenim, da smo se lotili težkega dela s tem, da smo kupili veliko novo poslopje, ki stane pet tisočakov, dasi smo imeli miši v blagajni. V treh mesecih obstanka se je pokazalo, da bo posestvo enkrat naša last, kajti samo redna stanarina od dvorane in trgovine znese 40 dolarjev mesečno, društvo zase ima pa na razpolago sedem sob in dvorano. Poleg požrtvovalnih moči, ki jih imamo doma, se moramo zahvaliti tudi bratom v Beadlingu in Syganu, ki so nam priskočili, oziroma obljubili finančno pomoč.

Torej korakajmo naprej do naših ciljev, čitajmo ter podpirajmo tri liste, ki so za izobrazbo potrebni, to so: Proletarec, Prosveta in Čas.

Soc. pozdrav

—s—r.

Cleveland, Ohio.

Z delom še gre nekako v Clevelandu, ampak to ni nikakršen vzrok, da bi se človek pobahal; zato je namreč draginja taka, da skoraj ni več mogoče živeti v tej mizeriji.

Kakor Vam je morda znano, imamo v Clevelandu vojno. Ali ta ni krvava. Ne osvaja se ne Petrograd ne Berlin, ampak boj bojujemo za našega "Proletarca". Kakor je videti na tabeli, ki nadomešča "Ordre du bataille", se fronta še precej dobro razteza. Vendar pa ne vem, kaj je z nekaterimi kontestanti, ki imajo še prazne četverokotnike. Morda jih malo pogreje, če spoznajo, da je sodružica Zupanc bolj aktivna od njih. Sodrugi, novi naročniki ne pridejo k Vam. Vi morate iti k njim.

Naj se nekoliko zmenim o kulturi, ker sem zadnjič čital v 'Slogi', kakšno kulturo da ima "Prosveta" in njen urednik in socialisti. Meni se zdi, da imajo boljšo, kakor maziljeni urednik "Sloge" in njegovi pristaši in učenci.

Pred par tedni sem bil na agitaciji. Prišel sem do neke hiše in potrkal. Zaslišal sem osoren glas: "Come in, če ne, pa zunaj bodi." Na to prijazno povabilo sem vstopil, pozdravil, in vprašal, če stanuje tukaj človek, katerega bi rad videl. Vprašajo me, kaj da mu hočem. Ko jim povem, da sem zastopnik "Proletarca" in da imam tudi "Družinske koledarje", me nahrulijo, da ne bom pri njih nič vere obračal; eden pa pokaže na veliko posodo pive in zareneči: "To je naš list!" Potem se pa zadere: "Sedaj se pa kar zgubi iz hiše, drugače ti zbijem glavo!"

Seveda sem jim povedal, da se ne pulim za tako izobrazbo. Odšel sem mirno sam, kajti s tistim razbijanjem glave ne bi bilo šlo tako gladko.

Čez par dni sem prišel mimo hiše in sem videl: Žena je privlekla kovčeg, mož pa najemnika, in vrgla sta ga v blato na cesto.

To so very very good katoličani in Vaši pristaši, gospod Berk. In to je njih izobrazba.

Drug dan sem prišel mimo cerkve. Otroci so prihajali po dva in dva iz šole v cerkev. Po hodniku je šel neki moški. Naenkrat so začeli otroci rjuti "Gini hukj" — in obmetavati moža s konjskimi odpadki. Mož je tekel za otroci v cerkev in kričal proti St. Vidu. Sestre niso dejale nič, mr. Berk in Ponikvar sta pa gledala pri oknu. Šele pozneje je prišel mr. Berk in govoril nekaj, česar nisem razumel.

Lepa izobrazba, kaj?

Kje imate vzroka, da se zaletavate v socialistično kulturo?

Bilo bi bolje, da ne bi prodajali hinavščine in nič ne govorili o kulturi, pa povedali, da Vam sploh ne gre za kulturo, ampak da le sovražite socializem in socialiste iz globočine srca. Zato ker uči Vaša vera "ljubezen" do bližnjega.

Le bodite prepričani, da bomo socialisti v Clevelandu poskrbeli za drugačno izobrazbo. In boljša bo od tiste, s katero se toliko bahate.

Fran Mikše.

Stranka

NACIONALNA KONVENCIJA SOCIALISTIČNE STRANKE.

V soboto je imela nacionalna eksekutiva Socialistične stranke izredno sejo, na kateri se je bavila s splošnim političnim položajem. Z ozirom na kritične razmere je sklenila sklicati na dan 7. aprila nacionalno konvencijo v Cleveland, St. Louis ali Chicago.

Kakor je znano, je bilo predlagano, da se skliče konvencija za jesen. Po dosedanjem glasovanju je videti, da je večina članstva za ta predlog. Eksekutiva je pa z ozirom na napete razmere mislila, da ne kaže odlašati konvencije do jeseni, ampak da je bolje, če se skliče takoj, zlasti ker se kažejo v stranki različni nazori o položaju in želi eksekutiva, da se pride do enotnega mnenja.

Sodrug Spargo se ni mogel udeležiti seje, ker so ga zadržavala predavanja. Za njegovo mnenje so vprašali brzojavno. Na sejo so bili povabljeni tudi tajniki tujejezičnih organizacij.

O konveniciji bi pravzaprav moralo glasovati članstvo, toda eksekutiva upa, da se njen sklep naknadno odobri. Postavila se je namreč na stališče, da je v kritičnem času treba nujno delati.

Konvencija bo štela 200 delegatov. Vsaka tujejezična zveza bo imela svojega "Fraternal-delegata". Katero izmed omenjenih treh mest bo določeno za sedež konvencije, se naznani pozneje. Stroški se pokrijejo tako, kakor je bilo predlagano za jesensko konvencijo.

Klubom J. S .Z. na znanje.

Glavni odbor socialistične stranke je poslal pred kratkim vsem našim in drugim socialističnim klubom apel za zbiranje denarja v prilog fonda $50,000, ki je namenjen za propagando in agitacije za l. 1918—20.

Vse prostovoljne doneske v ta namen je pošiljati direktno tajniku skupne stranke, sodr. Ad. Germerju, 803 W. Madison St., Chicago, Ill., ali pa tajništvu J. S. Z., katero odračuna svoto tajniku skupne stranke.

Tajništvo J. S. Z.

Članom J. S. S. kluba št. 1.

Chicago, Ill.

Člane Jugosl. Socialističnega kluba št. 1. prosim, da mi pošljejo glasovnice, tičoče se izvolitve gl. tajnika in gl. odbora, **najkasneje do 8. aprila t. l.**, da jih morem pravočasno odposlati na glavni urad Zveze. Glasovnice morajo biti v glavnem uradu 12. aprila, sicer so neveljavne. Sodrugi, prosim vpoštevajte to!

Dalje prosim sodruge, da se vsi gotovo udeleže klubove seje dne 20. aprila, ki se vrši v navadnih prostorih — 2657 So. Lawndale ave. Na tej seji se bo določilo osobje, ki naj pomaga pri veselici dne 7. maja, v dvorani Sokol Karel Jonaš, 5510—14 W. 25. Street, Cicero, Ill.

S soc. pozdravom

L. J. Truger, tajnik.

Chicago, Ill.

Jugoslovanski socialistični klub štev. 1 priredi **v nedeljo 27. maja** v Cicero, Ill. ,veselico z

gledališko predstavo.

na kateri se uprizori glasovita Gogoljeva komedija 'Revizor'. Prijateljske organizacije prosimo, da ne prirejajo svojih veselic ta dan, kakor se tudi naš klub rad ozira na take želje. "Revizor" je tako sijajna komedija, da bi bilo gotovo mnogim rojakom žal, če je ne bi mogli videti, ako bi bili vsled kakšne druge veselice zadržani.

Louis Trugar, tajnik.

Chicago, Ill.

V nedeljo, 22. aprila zaključuje Jugoslovanski socialistični klub št. 1 svoj letošnji ciklus predavanj. Zadnje predavanje je bilo v nedeljo, 25. marca o "Življenju sveta", in kolikor je bilo opaziti, je zadovoljilo poslušalce.

Zadnje predavanje v tej sezoni bo

v nedeljo, 22. aprila,

ob pol treh popoldne v dvorani S. N. P. J. 2657 So. Lawndale ave.

Na dnevnem redu bo predmet

Evolucija in njeni nasprotniki.

Predaval bo sodrug Etbin Kristan.

Klub misli, da spada vprašanje evolucije, ki je zlasti z Darwinovim naukom postalo osredje modernega prirodnega nazora, med tista, ki morajo zbujati zanimanje v najširših krogih. Nauk o evoluciji pojasnjuje probleme, katerim se ne more izogniti noben misleč človek. Tudi kdor se je rešil bajke o kepi ilovice, iz katere je bil zmesen prvi Adam v raju, se ne more iznebiti vprašanja: "Odkod?" in "Kam?" Hrepenenje po jasnosti o življenskih problemih je globoko vkoreninjeno v človeku; četudi stavlja današnje materijalno življenje na delavnega človeka take fizične in čass jemajoče zahteve, da ovira razvoj njegove duševnosti, vendar ne more potlačiti in ubiti teh vprašanj, ki se dvigajo zopet in zopet, in z vedno večjo silo.

Kaj vemo o človeku in njegovem postanku? Kaj o svetu in njega zakonih?

Največ odgovora na to pereče vprašanje nam daje zakon o evoluciji. Zategadelj mislimo, da ustrežemo s tem predavanjem širokemu krogu rojakov in da bomo imeli veliko udeležbo, tembolj ker se potem do zime predavanja zopet prenehajo.

Vstop je brezplačen. Vse, ki so se udeleževali dosedanjih predavanj, vabimo, da pridejo zopet in da pripeljejo še kaj znancev s seboj.

Louis F. Truger, tajnik.

La Salle, Ill.

Prihodnja seja Jugosl. Soc. kluba štev. 4 bo dne 1. aprila ob eni popoldne v navadnih prostorih. Na dnevnem redu imamo več važnih reči, ki jih je nujno treba rešiti; upati je torej, da se udeleže člani te seje polnoštevilno.

John Rogel, tajnik.

Pozor socijalisti v Minnesoti!

J. S. Klub štev. 22 v Chisholm, Minn. ima na razpolago socialističnega govornika in ga lahko dobi vsako mesto na Iron Range, če se kdo zavzame za to, da se razneso letaki in priskrbi dvorana.

Stroške in vse drugo trpi Soc. klub iz Chisholma.

Zatorej sodrugi in somišljeniki, tam, kjer vas je kaj in bi se lahko ustanovila nova organizacija, pišite nemudoma za pojasnila podpisanemu.

M. E. Sostarich,
128 Lake St., Chisholm, Minn.

Pittsburgh, Pa.

Članom kluba št. 131 se naznanja, da se vrše seje vsako 1. nedeljo in 3. nedeljo v mesecu točno ob 9. dopoldan, in obenem se vabijo, da se polnoštevilno udeleže seje 1. aprila točno ob 9., ker imamo rešiti več važnih točk.

Klub se je preselil iz Kranjsko slov. doma v svoje lastne prostore na 4713 Butler St., ker smo prišli do prepričanja, da bomo imeli boljši napredek, ako imamo svoje prostore.

Tu se nudi zavednim slovenskim in hrvaškim delavcem, katerim je za napredek in izobrazbo delavstva, da pristopijo k klubu in s tem pomagajo zavednemu proletariatu do končne zmage socializma.

S socialističnim pozdravom

Frank Alič, tajnik.

Detroit, Mich.

Člani slov. soc. kluba št. 114 se pozivajo na redno mesečno sejo, ki bo

dne 1. aprila

ob 9 dopoldne na 387 Ferry Ave.

Na dnevnem redu imamo razne važne predmete, ki jih je treba rešiti na tej seji. Tudi se morajo opraviti volitve glavnih odbornikov za J. S. Z. Vsi člani, ki so že dobili glasovnice, so naprošeni, da jih izpolnjene oddajo tajniku.

Zadnji čas opažam, da so posamezni člani začeli ostajati bolj 'v rezervi' in celo stari člani se umikajo delu. Težko je razumeti, zakaj se tako godi, ko je ravno sedanji čas tak, da bi se morali še z večjo vnemo oprijeti dela. Strupene cvetke kapitalizma se tako bujno razvijajo, da je že vsa atmosfera polna njihovega strupa. Če niso delavci tega spoznali ob sedanji draginji, vpričo vojne nevarnosti in vsega hudega, kar jim prinaša to življenje dannadan, tedaj morajo biti udarjeni s slepoto.

Ne omahujmo na sredi pota! Socializem mora priti. Ampak kdaj da pride, to je odvisno od nas in od našega dela. Treba je, da spopolnimo sami sebe in da prebudimo one, ki še spe. Za to je najboljše sredstvo, da razširimo naš list "Proletarca". Slovenski delavci smo lahko ponosni na tak list, kakršen je "Proletarec" in slovenski delavec, ki ga ne čita, niti ne ve, koliko duševnega užitka in praktične koristi izgubi s tem.

Ne ustrašimo se vsake zbadljive besede pri agitaciji. Od sovražnika ne moremo pričakovati, da bi nas gladil; kdor nas pa ne razume, ga moramo poučevati in gledati, da se mu zbudi razum v glavi.

Vse, ki so spoznali potrebo razrednega boja, pozivamo, naj se pridružijo našim vrstam in vstopijo v naš klub, da se bomo s pomnoženo močjo bojevali za boljšo bodočnost delavskega razreda in vsega človeštva.

Organizator.

LISTU V PODPORO.

Louis Glaser, Lawrence, Pa. $1. Nabrano na veselici soc. kluba št. 128 v Nokomis, Ill. ob proslavi "Pariške komune". Darovali so: Dolinar, popotnik iz Witta $1.00, Frank Klemenčič $1.00, G. Plahutnik 25c., G. Kunec 10., T. Kerhlikar 25c., K. Kukovič 25c., M. Prašnikar 25c., Joe Petan 25c., R. Hribar 25c., John Mekinla 25c., M. Zajber 25c., I. Verbič 25c., Fr. Tomažič 25c., Fr. Kerhlikar 50c., J. Nagelšnik 10c., J. Porenta 25c., L. Starman 25c. in Fr. Kužnik 25c. Skupaj $5.95. in poslano po John Mekinda. — Frank Čopi, Springfield, Ill. 25c. — Louis Kveder, Forest City, Pa. $2.00. — Val. Maher 60c., Ant. Weiss 25c., Ant. Oblak 25c.. Geo Ule 25c., Joe Hrvat 25c. Vsi na Pullman, Ill. — Ignac Smuk 50c. Ed. Branisel 50c. Fr. Matičič 10c. Vsi v Cleveland, O. — Joe Anžiček, Detroit, Mich. $1.00. — Fr. Žerovec, Kenosha, Wis. 25c.

Vsega	$13.15
Zadnji izkaz	63.05
Skupaj	$76.20

Opomba. V izkazu zadnjega tedna je tiskovna pomota. Namesto "Vsega" $1.100 — bi se moralo pravilno glasiti $14.10. Skupne številke pa so prave.

LISTNICA.

V zadnji št. lista se je v napisu iz Detroit, Mich., vrinila neljuba pomota. Namesto: Seja se vrši dne 1. aprila ob 9. uri popoldne, bi se moralo pravilno glasiti: Seja se vrši dne 1. aprila od 9 uri dopoldne.

Francoski učenjak Violle je nedavno predložil v akademiji znanosti razpravo, kjer opozarja na tajinstveno "ljubezen" med ognjem višine in vodo, ki se skriva v nedrih zemlje. Blisk udarja najčešče na krajih, kjer se nahaja pod zemljo nabrana voda ali skriti podni toki; ogiblje pa se — razen če je nedavno deževalo — suhih zemeljskih plasti, počivajočih na suhem pesku ali skalovju. Vse kaj drugega je seveda, ako leže pod tem peskom ali skalovjem kovinski skladi ali vlažne plasti, potem ga poišče strela tem rajša. Tako si je razlagati pojav, da udarja strela pogostoma v nižave, ko bi si lahko izbrala mnogo višjo točko. Violle navaja tudi neki kraj na Francoskem, kjer udarja strela redno v tri točke. Preiskali so jih in našli na vsaki izmed njih podzemeljski izvirek. Zdi se torej, da bi bilo pri iskanju vode potrebno vpoštevati zlasti kraje, ki si jih pogostoma izbira blisk.

Hrbtobol

nastane navadno vsled nereda v obistih in zahteva takošnjo zdravniško pozornost.

ALI STE SLABI?

Ako se čutite slabe, ako gubite na teži, ako nimate dobrega teka in ako je vaš prebavni sistem iz reda, tedaj rabite

Severa's Balsam of Life

(Severov Življenski Balzam).
On odpravi zaprtje in otroli ves sistem.
Cena 25 centov. V lekarnah.

Severa's
Kidney and Liver Remedy
(SEVEROVO ZDRAVILO ZA OBISTI IN JETRA).

Vživajte to zdravilo, da odpravite nerednosti. Priporoča se tudi pri vnetju obisti in mehurja, pri tiščanju ali odtoku motne scaline, pri bolestnem puščanju vode, proti oteklim nogam, vodenici in kislem želodcu. Cena 50c in $1.00.

Hrbtobol je izginil.

Mr. K. Milauskas, 11 Highland Ave., Newton Upper Falls, Mass., nam piše: "Trpel sem na hrbtoholju in vsled bolečin na strani, in ko sem čital v Vašem almanahu, sem začel rabiti Severovo Zdravilo za obisti in jetra, in kmalo sem popolnoma okreval."

SEVEROVA ZDRAVILA

so naprodaj povsod v lekarnah. Zahtevajte samo Severova. Zavrnite ponaredbe. Ako ne morete dobiti, kar zahtevate, naročite naravnost od

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA

ZA IZOBRAZBO.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:

Maksim Gorki: Mati, mehka vezba	$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz chicaških klavnic	.75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda	.50
Proletariat	.10
Etbin Kristan: Nevarni socializem	.10
Kdo uničuje proizvajanje v malem	.10
Socializem	.10
Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva"	.10
Kapitalistični razred	.10
Vojna in socijalna demokracija	.15
Prof. Wahrmund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost	.25
O konsumnih društvih	.10
Zadružna prodajalna ali konsum	.05
Katoliška cerkev in socializem	.10
Spoved papeža Aleksandra	.10

Vse te knjige in brošure pošljemo poštnine prosto.

PROLETAREC,
4008 W. 31st St., CHICAGO, ILLINOIS.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonške, itd.

Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago. Najnižje cene.

KAKO ZASLUŽITI $80.00 DO $150.00 NA MESEC?!

Izučite se lahko v šestih, devetih ali dvanajstih mesecih. Dnevni in večerni razredi, na katerih se poučujejo praktični predmeti, angleška gramatika in višje šolska izobrazba. Nove razrede pričnemo s 20 marcem. Za informacije, in kako zaslužiti $5.00 na dan, pišite na naslov: **Chancellor J. J. Tobias, Chicago Seminar of Science, 53 W. Jackson Blvd., Chicago, Ill.** (4x)

SPOMINI UBEGLEGA NEMŠKEGA VOJAKA

je nepristranski popis grozot vojne od preprostega delavca-socialista, ki je vse sam skusil na zapadni fronti, ter se mu je posrečilo, pobegniti v Ameriko. Velezanimivo — vse do pičice resnično. "Copyright", vse pravice pridržane.

Ako hočete čitati, naročite si SLOVENIJO, 408 Park St., Milwaukee, Wis.

Pol leta 75c, 8 mesecev $1.00, na leto $1.50.

(Adv.)

ŽELODČNE NADLOGE.

Želodčne nadloge so jako nevarna stvar. Neki medicinski pisatelj pravi: "Želodci so kakor avtomobili: toliko je odvisno od tega, kako se ravna z njimi. Obeji imajo meje brzine, katerih ni moči prekoračiti brez kazni. Če se želodci pokvarijo, so temu krivi njihovi gospodarji. Trinerjevo Ameriško Grenko Vino je najboljše sredstvo za popravilo. Izčišča črevesje ter povrača moč celemu drobu. Če trpite na zaprtju, če slabo prebavljate, Vas boli glava, ste nervozni, ali ste izgubili energijo, vzemite vase Trinerjevo Ameriško Grenko Vino, ki ne pomaga trenotno in ki ne povzroča slabe reakcije, kakor alkoholne "grenčice", nego njegovi zdravilni učinki so trajni, zakaj pripravljeno je iz grenkih zdravilnih želišč, ki čistijo in iz močnega naravnega rdečega vina, ki krepi in ojačuje. Cena $1.00. Po lekarnah. Trinerje Liniment se ne sme zamenjavati z drugiani podobnimi izdelki. Kajti mnogo močnejši in neprimerno boljši je od njih. Pomaga v slučaju revmatizma, nevralgije, nesreč, oteklin, ozeblin in otrpnelosti v vratu. Če si drgnete po trdem delu ali po utrudljivi hoji mišice ali noge z njim, se boste počutili potem izredno okrepčane. Cena 25 in 50 c po lekarnah, po pošti 35 in 60 c. Jos. Triner, izdelovalec-kemist, 1333—1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

UTRINKI.

Država Virginia je, kakor je znano, suha do kosti. To pomeni, da se ne pije tam nič druzega kakor voda, limonada, nedolžen sok iz jagod in podobne "mehke" pijače. In logično pomeni to, da ni v državi Virginia pijanih ljudi.

Po teorijah prohibicionistov.

Le v resnici je nekoliko drugače, kakor po navadi. Koncem februarja je bilo v nekaterih časopisih čitati sledečo notico:

"Povpraševanje po neki patentni medicini, ki obsega 25 odstotkov alkohola, se je tako pomnožilo, da je policija sklenila predložiti stvar prohibicijskemu komisarju. Pravkar dovršena preiskava je pokazala, da se ni prodalo zadnje sobote in nedelje v Danville in Schoolfield nič manj kakor 70 steklenic te patentne pijače. Policija je imela ta teden opraviti z večjim številom pijancev, kakor ves mesec januar skupaj. Vsak prijeti pijanec je priznal, da je dobil svojo "opico" od one patentne medicine."

Uredništvo strokovnega lista "American Medical Journal" je pisalo policijskemu šefu v Danville, da se prepriča, če je vest resnična. Policijski urad je potrdil resničnost in dodal, da se dotična medicina imenuje "Hostetters Bitter."

Halo! Pojdite v boj za prohibicijo! Lani smo zvedeli o 'Wine of Cardui", letos pa o "Hostetters Bitter." Ko je zdravniška organizacija v Chicagi izjavila, da je "Wine of Cardui" sredstvo nevarnega pijamčevanja je bila obsojena. Tisto zdravilo obsega 20 procentov alkohola. Virginijski "Bitter" ga obsega 25 procentov. Ampak "zdravilo" je. Ne prodaja se v salunih, temveč v apotekah. To je pravzaprav praktično; kjer prodajajo strup, se dobi morda tudi kakšen protistrup. Na vsak način pospešuje prohibicija kupčijo. In policiji daje posla.

Le da je niso vpeljavali s tem namenom. Saj so dejali, da hočejo z njo odpraviti pijančevanje. In napraviti ljudi trezne. In pametne! — Napravili so ljudi bolj pijane in bolj neumne. Le tisti, ki fabricirajo "Wine of Cardui", "Hostetters Bitter" in podobna "zdravila", niso neumni.

Od nikoder ni tako malo vesti izza ruske revolucije, kakor iz Avstrije. A ni dvoma, da je morala prav tam ruska revolucija napraviti največji vtisk — spodaj in zgoraj. Seveda zgoraj nekoliko drugačnega kakor spodaj. Mladi gospod Karl je sicer še kratek čas cesar in kralj, pa vendar ni dvoma, da se mu je ta poklic že temeljito prikupil in da si ne bi rad izbral druzega. Prav tako pa tudi ni nobenega dvoma, da bi dobil naš Korl lahko povsem enak papirček za podpis, kakor ga je dobil gospod Nikolaj Romanov, če bi mogli avstrijski narodi tako ravnati, kakor ruski. — Tudi o sklicanju avstrijskega parlamenta ni zadnje čase nič več slišati. In vse se nam nekaj zdi, da najbrže tudi ne bo kmalu. Clam Martinic je bržčas izgubil veselje za take eksperimente.

Ni čuda. Prokleta duma je pokazala, da so celo parlamenti postati nezanesljivi. In če se pomisli, koliko vzrokov bi imel avstrijski parlament za nezadovoljnost — ne, je že bolje, da ostanejo poslanci še nekaj časa doma.

Trideset miljonov dolarjev na dan znašajo stroški vojne za Anglijo v času od 1. aprila 1916 do konca marca 1917. Tako je naznanil Bonar Law v angleški zbornici. Najlepše je to, da se izrekajo zdaj take številke tako, kakor se je včasi reklo "trideset tisoč". Dobro bi bilo, da bi si delavstvo zapomnilo take miljonske in miljardne številke. Prišel bo čas, ko se bodo zahtevale socialne reforme. Takrat bodo vlade pravile, da ni denarja in da ga ni mogoče od nikoder dobiti. In takrat se bo lahko vprašalo, kako ga je bilo mogoče obivati vedno za vojno.

Po poročilih iz Berlina je socialistični poslanec Kunert v četrtek označil v rajhstagu kajzerja in Bethmann Hollwega za začetnika vojne. Tajnik za notranje zadeve Helfferich je dejal z ozirom na Kunertov govor, da žali Nemec svojo domovino, če govori v eni sapi o ruskih in nemških razmerah. Kunert je odgovoril:

"Pravite, da sem žalil svojo domovino, ker sem primerjal nemške reakcionarje z ruskimi revolucionarji. Ponosen bi bil, če bi bili napravili v Nemčiji tak napredek, kakor so ga v Rusiji."— Socialistični poslanci so ploskali.

V pruski deželni zbor je bil na mesto Liebknechta v Berlinu izvoljen znani sodrug dr. Mehring. "Koelnische Zeitung" je vsa osupla zaradi te izvolitve in piše:

"Čudno je, da je bil pri dopolnilni volitvi za Liebknechtov državnozborski mandat Mehring premagan od svojega socialno demokratičnega protikandidata, dasi je tam glasovanje tajno in direktno, medtem ko je bil pri volitvi za pruski deželni zbor po trorazredni volilni pravici kot kandidat radikalno socialistične stranke uspešen."

Stvar nemara ni tako zelo čudna, kakor se zdi kelmorajnskemu listu. Za rajhstag je kandidiral Mehring — ki pripada socialistični manjšini — v Potsdamu. Liebknecht je bil tam pred vojno izvoljen z veliko večino. Ali razmere so sedaj drugačne. Velik del njegovih tedanjih volilcev, ki bi bili sedaj nemara glasovali za Mehringa, je na fronti. V Potsdamu se je razvila ogromna municijska industrija, in četudi je državnozborska volilna pravica tajna in direktna, je vendar verjetno, da se je napravil na municijske delavce primeren pritisk. Pred vojno je bil v Potsdamu Liebknecht edini socialistični kandidat; sedaj je postavila proti Mehringu večina Stahla za kandidata, in tega so podpirale tudi meščanske stranke. Za pruski deželni zbor je Mehring kandidiral v povsem drugem okraju, namreč v Berlinu. In Berlin je radikalen. Zdi se le, da presega radikalizem iz delavskih vrst tudi že v druge.

Morda torej vendar ne bi bilo popolnoma nemogoče, da bi prišlo v Berlinu tudi do radikalnih — dogodkov. Če bi se to zgodilo količkaj z uspehom, bi bilo verjetno, da bi bil to signal za revolucionarno akcijo drugod, zlasti na Saksonskem. In tedaj bi dobil ves položaj pač popolnoma drugačno lice.

Prekomorska agentura (nemška poluradna poročevalska organizacija) javlja preko Stockholma, da je bilo v ruski revoluciji 4000 ljudi ubitih, do 7000 pa ranjenih. Kaj je na tem resnice, se bo pač šele pozneje zvedelo; če se številke vjemajo, je gotovo obžalovati žrtve. Vendar je pa treba vpoštevati, da je tudi to število, če se primerja z žrtvami drugih revolucij, še majhno, zlasti z ozirom na obsežnost preobrata. Dokler ni ves svet tako urejen, da se morejo potrebe družabnega napredka mirno uresničevati, zahtevajo revolucije pač krvi.

Zelo malo vesti je sedaj dobiti o notranjem političnem položaju v Avstriji. Le včasi pade kakšna kapljica. Tako piše tržaška "Edinost" v neki januarski številki:

"Razburjenje zaradi nove vlade se je nekoliko poleglo, in sicer zlasti zaradi tega, ker so storjeni koraki, da se zvedejo tendenciozni ukrepi na pravo mero. Lahko se smatra za gotovo, da ne bo novi kabinet opravljal poslov Karla Hermana Wolfa in njegovih prijateljev. Dokler ne obvesti ministrstvo javnosti, po kateri poti misli hoditi, bomo mirno in hladnokrvno čakali. V novi vladi nimamo nobenih zastopnikov in se ne moremo pozivati na kakšne antecedencije ali podobne dogodke, ki bi kazali, da se je kakšna vlada ali kakšen član vlade brigal za ureditev narodnih razmer na jugu. Danes imamo cesarski manifest, ki obljubuje vsem narodom enakopravnost. V tem zmislu imamo tudi izjavo vlade. Svojo besedo so dali člani vlade kot cesarjevi svetovalci v slavnostni prisegi, s katero so obljubili, da bodo izpolnjevali zakone vestno in pravično za vse, torej tudi za nas. Pozivamo se na to, da so naše dežela neprecenljive vrednosti za državo, da so eklatantne važnosti in da jim mora vlada posvetiti vso pažnjo. Dovolj razlogov imamo, da zahtevamo od vlade, naj začne z ureditvijo narodnega vprašanja na jugu. Zahtevamo, da se ustvari tak položaj, ki zadovolji narod."

Iz članka je posneti, da je zelo jezen in da nima "Edinost" pravzaprav nobenega zaupanja do vlade. Kaj so vredni cesarski manifesti in vladne izjave, to vedo pač tudi v Trstu. O važnosti dežel ob Jadranskem morju gotovo tudi vlada ne dvomi; ampak med deželo in narodom je bila v Avstriji vedno razlika.

Clam Martinic je obljuboval, da skliče parlament januarja. Potem je pravil, da so nastale nepričakovane zapreke in da bo sklican februarja. Sedaj je marec, ampak avstrijskega parlamenta ni. V zvezi s tem dejstvom prinaša članek "Ed." nekoliko luči v avstrijsko politiko. Ta luč pa le kaže, da je tam velika tema.

Na Ruskem ne smejo več tikati prostih vojakov in častniku ne pravi vojak več "blagorodje", ampak enostavno "gospod". — Majhna, pa vendar značilna izprememba.

Ženske dobe na Ruskem volilno pravico. — Ali bo res Rusija prehitela Ameriko?

Ruska duhovščina priznava novo vlado in ne moli več za carja. Ej, duhovščina! Ona prizna tudi socializem, kadar pride do vlade.

Iz Haaga poročajo, da je kajzer resno bolan in da mu zdravniki svetujejo, naj se gre kopat v Homburg. — Zdi se nam, da je najbrže še nekoliko podobnih gospodov bolnih: bili bi pametni, če bi se šli vsi "kopat" — dokler je še čas.

Nemška armada na zapadni fronti se je precej daleč umaknila. Nimamo prostora, da bi se mogli baviti z dogodki na bojiščih in s tem, kar pomenijo. Ampak to umikanje je dalo francoski vladi povod, da se pritožuje pri nevtralnih deželah. Seveda ne zato, ker se Nemci umikajo, ampak zato, ker zapuščajo za sabo popolnoma opustošeno deželo. Francoska vlada pravi, da ne delajo tega, kar bi moglo ovirati vojaško napredovanje zaveznikov, ampak da uničujejo vse, le da je uničeno.

Po izkušnjah iz Belgije in Srbije se ne bi bilo več čuditi, če bi to bilo res. Ko je kajzer Viljem pošiljal kazensko ekspedicijo na Kitajsko v dobi "boksarjev", je tudi dejal vojakom: 'Postopajte tako, da jim bo nemško ime strašno kakor nekdaj hunsko."

V Petrogradu so v vseh tovarnah vpeljali osemurni delavnik. Kljub temu, da je dežela že skoraj tri leta na vojni. Kakšen izgovor morejo torej imeti ameriški podjetniki?

Nikolaj Romanov — čitatelji se spominjajo, da je bil ta gospod nekoč "car", to je približno bog v človeški podobi na Ruskem — je sedaj jetnik provizorične vlade. Njegova žena Aleksandrovna je bila že prej internirana.

So pač barbari, ti ruski revolucionarji, kaj? Povedal je, kako hrepeni po cvetlicah, katerih je toliko v Livadiji, pa mu še ne privoščijo, da bi šel tja in sredi rož — organiziral protirevolucijo!

Nemški kajzer je turškemu velikemu vezirju Talaat begu podelil red črnega orla, ki ga navadno dobivajo le vladarski princi. Morda si misli Vilče, da bi utegnilo — zmanjkati princev.

Na Pruskem zahtevajo splošno volilno pravico za deželni zbor. Vpričo ruske revolucije se nam zdi to zelo majhna, premajhna zahteva.

V starem švicarskem mestu Arbon ob Bodenskem jezeru je umrl notar Santer, ki je zapustil čudno zbirko. Mož je namreč zbiral čevlje ter si je sčasoma nabral cel muzej škornjev, čevljev in šolnov, vsega skupaj nič manj kot 7000 parov. Ta zbirka obsega obutev najraznovrstnejših oblik ter različnih narodov in časov. Zanimivo je, da ni smel nihče, niti lastna njegova soproga pogledati tega čudnega muzeja, dokler je notar še živel. Šele po njegovi smrti so si smeli ljudje ogledati to velikansko zbirko čevljev, ki je vredna 25,000 K.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing Housa".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vso gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kake slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih vživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kaki banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasen dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing Housa je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Housom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled panike ali vojske, so ji takoj priskočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnile zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako vspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Banka je v zvezi s tem Clearing Housom, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet popolnih računov.

American State Banka pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam $100.00 in $500.00 zlatih hipotečnih bondov.

Fr. Stepina

predsednik.

AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE

Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

Dr. Richter's Pain Expeller

za revmatične bolečine, za bolečine otrpnelosti sklepov in mišic.

Pravi se dobi le z zavitku, kot vam kaže ta slika. Ne vzemite ga, ako nima na zavitku naše tržne znamke s Sidro.

25 in 50 centov v vseh lekarnah, sa pa naročite si ga ravnost od

F. Ad. Richter & Co.
74-80 Washington Street,
New York, N. Y.

Central Hotel
Conemaugh, Pa.
Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Zdravniška preiskava brezplačno—pišati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Uraduje od 1 do 3 popol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišejo slovensko.

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa na vseh sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
St. sobe 1009
133 W. WASHINGTON STREET
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

Moderno urejena gostilna
VILLAGE INN
s prostranim vrtom za izlete
MARTIN POTOKAR,
Ogden Ave., blizo cestno železniške postaje, Lyons, Ill.
Telefonska štev.: 224 m.

Ako želiš čitati najnovejše in dobre novice, potem se naroči na "Milwaukee Leader" največji socialistični dnevnik vzhodno od mesta New York. Stane 25c na mesec. Milwaukee, Wis.

LOUIS RABSEL
moderno urejen salun
NA 400 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane $1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 E Ohio St., Chicago, Ill.

MODERNA KNIGOVEZNICA.
Okusno, hitro in trpežno delo za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.
BRATJE HOLAN,
1633 Blue Island Ave.,
(Adver.) Chicago, Ill.

SLOVENCI
pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI.

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto $3.00, pol leta pa $1.50.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečja slovanska tiskarna v Ameriki je
Narodna Tiskarna
2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. -:- -:- -:-
"PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.
Cenike prejmete zastonj. -:- Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik
MARTIN BARETINČIČ
324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Ne igraj se z zdravjem!

Zdravje je več vredno ko bogastvo. Ako se počutiš dobro, nikar ne spravljaj v nevarnost svojega zdravja s tem, da poskušaš raznovrstne alkoholne grenčice, ki ne oslabe samo krvi, marveč več ali manj uničujejo krvne celice. Kri je takoreč reka, ki Ti daje dragoceno življenje. Ona se preteka po arterijah in žilah in prinaša hrano vsaki posamezni celici in okrepčuje vse telo. Istočasno odstranja nepotrebne snovi, ki se prehitro zbirajo, in pokončuje raznovrstne bacile. Radi tega se treba ogibati vsega, kar bi oslabljevalo in storilo nezmožne krvne celice. Edinole silna, močna krvna telesca so sposobna, da izvršujejo namen, ki ga imajo, namreč: **Ohranjevati in varovati.** Čisto naravno vino jim nikakor ne škoduje. **"Ono okrepčuje živčni sistem in usposablja telo, da izvršuje svoje glavne namene"**, pravi dr. Armand Gauthier, član francoskega zavoda, v svojem predavanju, ki ga je imel pred zdravniško komisijo v Parizu.

Trinerjev Ameriški Eliksir iz Grenkega Vina.

To sredstvo, s kojim se nobeno primerjati ne da, je sestavljeno iz rastlin, koreninic, ki so priznane zdravniške vrednosti, in iz naravnega, čistega, popolnoma zrelega vina. Nima nikakih kemikalij ali strupov. Pospešuje prebavo, okrepčuje organe, jih oživlja in daje moč živcem. Pomaga pri

ZAPEKI	NERVOZNOSTI
VETROVIH	SLABOKRVNOSTI
NAPENJANJU	POMANJKANJU ENERGIJE
GLAVOBOLU	SPLOŠNI SLABOSTI

hitro in sigurno. Odkloni kratkomalo vse ponaredbe, ki žro samo denar! Naše načelo je, da izgotovimo sredstvo, ki je dobro, ki pomaga — in naša cena ostane — naj se cene tvarin, posebno vina, še tako dvigajo — vedno iste: $1.00. — PRI VSEH DRUGISTIH.

Sedanji letni čas pripelje seboj raznovrstna nezaželjene goste, posebno revmatizem in nevralgijo. Ali veš, kako jih sprejeti? Najboljši način je, da rabiš TRINERJEV OBLIZ. Je izvrstno zdravilo, ako Te boli vrat, ako imaš otekline, razpokline itd. Cena 25 in 50c, pri vseh drugistih, po pošti 35 in 60c.

Pri vseh boleznih, ki so spojene s kašljem, rabi Trinerjevo zdravilo za kašelj (TRINER'S COUGH SEDATIVE), cena 25 in 50c, po pošti 35 in 60c.

JOS. TRINER
kemik izdelovalec,
1333-1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

DENAR V DOMOVINO.
Sigurno jamstvo, da se Vam denar ne izgubi kadar ga pošiljate je—ko Vam ga pošilja. Mi jamčimo za vsako pošiljatev.
POŠILJAMO TUDI BRZOJAVNO
za $2.50 vsako denarno pošiljatev, ako naslov ne presega 6 besedi.
ŠIFKARTE Vsaki, kateri želi potovati v domovino po vojni, naj si sedaj osigura prostor na parniku ako hoče da potuje z enim od prvih parobrodov, kateri otplujejo po vojni v Evropo. Ako želite kakšne pojasnila v katerej koli stvari, pišite ali pa pridite osebno na:
KASPAR STATE BANK
1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO
Kapital, prebitek in vloge nad $6,000,000.00.